

exēplum sibi/7 ceteris bonis mulierib⁹ cōfectandam esse arbitretur.

De Ursina quidā torzelli vxore. clvi.

Ursina Principis Suidi Torzelli parmēsis q mul-
tis potiebat castellis vxor
7 ipsa Euo eodez i vniuer-
sa Eusalpina gallia maxime ppter ipsius
preclarissima facinora/7 a diuina q̄ hu-
mana : a se strenue 7 mirifice gesta: mi-
ris laudib⁹ celebrāda venit. Hec itaq̄
iprimis ex Illustri clarissimacq̄ viceco-
mitū familia (qui Mediolāo iherabāt
originē duxit. Mulier sane prestans 7
forma pulchritudinis eaz que bis i lo-
cis venustatis admirāde gloriā sunt cō-

secute. Eui⁹ nuptie pro fortuna illi⁹ principis iprimis cū multa magnificentia 7
celebritate atq̄ splēdore celebrare suere: ex more illi⁹ gentis. Torzelle familie
satis illustri. Fuit itaq̄ hec ursina virago illustris tam v̄bis q̄ operib⁹: 7 sat
facilis satq̄ humana benignaq̄ atq̄ supra q̄ dici potest p magnifica: q̄ mul-
tuz marito probabat. cū illi⁹ igeniuz suo fuisset admoduz cōsimile: 7 more ap-
prime cōuenirent. Erat liberalis precipue quātuz eius facultas patiebatur. In
virgines presertim que inopia rerū nubere nō possent oīa pietatis officia ipi-
gre exhibebat. Aderat frequēter 7 deuote p singulos dies diuinis misterijs q̄
nunq̄z intermittebat. Orabat cōtinue oīem redēptozes n̄m: hoc sibi iter cetera p
stare dignaret: vt suos populos cū sūma mariti pace/ 7 laude regere 7 guberna-
re possent. Luxuriosas mulieres/ 7 feneratoros viros pene videre non poterat.
Maximeq̄ sceleratos perditosq̄ blasphematores dei 7 sanctorū detestabat quos
etiā pre zelo si facultas eidez data fuisset dentibus discerpisset. Erat nihilomi-
n⁹ facilis 7 magni aī ad ignoscēdū. Erat p̄terea rei familiaris nō ignara admi-
nistrāde: cū diuinis/ tū hūanis exēplis: 7 p̄p̄a bis adducta exēplis se i optima
semp existimatōe bonaq̄ fama custodiuit. Oib⁹ subditis 7 amicis suis/ s̄z ma-
rito iprimis semp acceptissima fuit. Quib⁹ reb⁹ i tota cisalpina gallia clarissi-
mus adepta ē nomē. De hac strenua muliere cōpluria 7 q̄ incredibilia scribi pos-
sent p̄clara facinora ase gesta: q̄ quidē hoc loco tacēda mihi minime vidēt: q̄ i
tuēda re sua Mediolanēsiq̄ p̄ncipatu seu regno strenue ursina gessit. Itā quū
aliqui maximū bellū iter venetos ducēq̄ mediolāi philippamariā ortū fuisset
Classis veneta p heridanū fluuiū sursum venit 7 Buxellū notissimū māitū castel-
luz expugnauit 7 cepit: quo capto: mor cū magno fragore p̄fecta ē Bastallā ite-
rū māitū opidū i ripa heridāi p̄stitutū: vbi 7 castra sūt p̄stituta: qd vbi ursina
accepit: q̄ tū a guastalla p dē passuū milia aberat: Cōfestit itaq̄ martis filia oēs
copias suas q̄scūq̄ h̄zē potuit instruit. Tōacēq̄ cū oi eq̄tis armatura sibi i duit
7 equū aiosie p̄cedēs suis cōllitōib⁹ ait. Ea cōllitōes n̄i fortes estote/ 7 p̄stati
robōe eam⁹: qz nec statui āma hec qb⁹ iduta sū pri⁹ d̄p̄ere/ quousq̄ hi hostes
n̄i/ a nob̄ fusi fuerit atq̄ fugati: Quib⁹ dicit: n̄ m̄iore s̄ae ai magitudie ad soluē-
dā castelli sui obsidionē p̄fecta ē: q̄z semirāis assirioz regia p̄tra Babilōiose

cisse legat. Eui vbi allaturz ē Babilonioz Ciuitatē suo ab ipio defecisse/ statz si
cut erat iculta. cū forte comā discriminaret eo i habitu: nō prius bello finē fecit:
donec rebellē vrbem magna virtute sibi recupauerit. Sic 7 ursina hec illustris
virago classē venerat tanta opētatisq̄ virib⁹ ē adorta: vt intra breue t̄p̄ris spa-
tuz totā profligauerit: quo i p̄elio plusq̄ quingenti Illirij sunt desiderati: q̄
qdē sibi nihilomin⁹ icruēta aliq̄tē fuit: cū quosdā ex suis amiserit. Aderat hec
mulier i pugna ipigre stiscures huc atq̄ illuc precipua adoratrix: itegros fessis
subrogās i aciē cōtra hostes. Sūt qui affirmēt plures ab illa manu illi⁹ fuisse
occisos: qz ei⁹ arma multo sanguine essent cruētata. Qua re bene gesta nō solū
guastalla s̄z 7 Buxelluz receptuz sit. Que victoria/ cū marito atq̄ philippo du-
ci Mediolanuz fuisset allata/ igēs gaudiū/ ingēscq̄ leticia per totuz illius prin-
cipatuz ab oibus vrbib⁹/ Castellis 7 oppidis ē agitata. Eius mulieris virtu-
te philippū tātuz ei tribuisse dicit: vt nulla res mage gesta post talē victoriam
ei esset extimēda. Multa preterea alia huius mulieris preclara gesta atq̄ faci-
nora nec ab hac quidē dissimilia istic a nobis cōmemorari possent: que breui-
tati studētēs de industria pretermittunt. Tres marito edidit liberos: Euxisto-
phoz videlicet natu maiorē 7 petruz i armis excellētes: virtute corporis 7 peri-
tia isignes/ semina aut Antonia/ que postmoduz petromarie rubeo nupsit/ ne
quaq̄ animi magnitudine a matre degenerē. Itāz cuz aliquādo parma Ciuitas
quorūdam facinorosozuz agitata a frācisco sfortia Mediolanēsiūm duce defecit
seu 7 libertate adepta/ per populaz gubernaret: ipsa permota/ suo ex principatu
cum multis armatis illo p̄fecta/ vrbem cum magno tumultu itrogressa/ ipaz
mor recepit/ validoq̄ presidio i eadē iposito receptaz frācisco sfortie restituit.
Hec itaq̄ illustris virago Ursina/ in adēdis semp magnis reb⁹ strenua/ semp
qz muliebri decore custodito/ vsq̄ ad extremuz senectutis diem/ cuz mario sui
preclarissimi noīs fulgore: ac sua maria suozūq̄ oīum gloria peruenit. Defun-
gens itaq̄ vita in āno salutis n̄e millesimo quadrigētesimo: 7 quinquagesimo
primo/ christianissime mori curauit/ ex aīo de cōmissis penitentia ducta: v3 oīs
culpe: qua deū oīpotētem lesisset i tota vita sua cōfessa est: 7 cetera queq̄ eccle-
sie catholice sacramēta deuotissime suscepta: pro quib⁹ pic credēdum est/ ipsā
piētissimuz habuisse propiciatorē/ oīm n̄m Iesuz xpm.

De Janna gallica pulcella optima iuuenula. cap. clvii.

Janna virgo Gallice natio-
ne lotborigenensis: circa an-
nuz salutis n̄e Millesimū
quadringētesimum/ octa-
uum 7 quadragesimuz: in puelari ado-
lescentulazq̄ etate diuinitus vt credis
ad multa facinora obeunda preellecta
in metropoli Remēsis ciuitatis/ cū q̄r-
tuz 7 vigesimū tātūm ageret/ anū i sū-
ma castitate/ decellit/ igne cremata. Hec
itaq̄ iprimis obscuris 7 hūilib⁹ parētī-
b⁹ cū precreata esset/ nihilomin⁹/ intota vi-
ta inuicti ai princeps extitit victoriosa:

cum a principio magna etatis sue partem iter pecora egisset: ubi cum suis so-

lescetula rex omnis experta: et quod plurimis tibi tanti muneris tantique exercit' assu-

Sulicm' gualchus nobilis.

dite virtutis mulier idigne occisa est. Post multos aut̄ años Carolus ip̄e optimus sane Rex Remensiu vrbe recepta eo i loco vbi atrociter cōcremata fuerat Jāna pulcella pro munimēto ⁊ titulo puellaris decoris crucē enas ⁊ qui dem eminētissimā inauratā pont iussit. Ludouicus autem rex postea p̄i succedēs egre admoduz ferens mortē tam idignā tante viraginis a Pio pōtifice Romano cōnois secundo ipetrasse fertur: vt duos iuris peritos i galliam mitteret: qui iterato diligētius illius causam ⁊ vitam cognoscerēt. Qui vbi i galliā demuz peruenissent illico duos ex falsis cōsiliarijs ⁊ iudicib⁹ superstites ad se citarūt. Qui postq̄ cām huiusmodi accurate diligēterq̄ omnes cognouissent. Deprehēderūt plāe mulierē inocētissimam falso fuisse damnatā: ac oīa cōsilia contra ip̄am extitisse: que videlicet de veneficio aut arte magica aduersus illas crimini dicta fuerāt. Quinimo omnē eius vitā tam preclaris gestis ita equaliter cōsensisse: nec quicquam ab ea vnq̄ admīssum: q̄ religionē vlla ex parte violare potuisset. Quas obres virosq̄ eodez mortis supplicio affecerunt: q̄ ipsi inocētissimas virginē diu ante promulgauerūt. Atq̄ huic damnatōi additus est: vt duozum alioz iudicuz mortuoz ossa e sepulchris effossa igni similiter cremarentur. Eoq̄ loci vbi hec virago extiterat cōcremata tēpluz poneret ⁊ ex reliquis predictoz bonis: que publicata fuerant ibidem ad dei sūmi honorem ipsiusq̄ defūcte propitiatiōē quottidianū sacrificiū institutus est. Itaq̄ hoc modo huic admirabili femine decus omne recuperatū est. Quibus quidez meritis ⁊ inauditis facinorib⁹ Janna hec pulcella merito a nobis claris mulieribus venit hic applicanda.

De Isabella regina renati regis vxore. cap. clviii.

Isabella Illustrissima ac (vt ita dixerim) sancta regina renati adegauēsis incliti ac optimi regis coniunx āno a natali christiano nono ⁊ quadragesimo supra millesimuz ⁊ quadringētesimum Neapolitanico cū sui nominis preconio decessit. Que certe iter oēs sui seculi mulieres ip̄imis formosissima fuit femina: nec min⁹ ingenio prestantis q̄ ai magnitudie iusta clemētiq̄ ⁊ oibus munificā affabilis ⁊ ac reruz diuinaz admoduz studiosissima: ⁊ eloquēs ip̄imis. Cuius tāta erat verecūdia vt iaudituz prope videre: eratq̄ tāto pudore exornata ⁊ aspectu cōspicua ac venerabilis: vt magis a multis diceret mulier diuina q̄ humana. Et cū alijs multis bonis artib⁹ ⁊ animi dotibus mirabiliter esset decorata singulari prudētia lōge ornatissima dicebatur insignita. Martineq̄ i parthenopeo regno adipiscēdo eodēq̄ administrādo: ex quo certe imortalem gloriam iter cetera est cōsecuta. Scire hoc i loco nos oportet: q̄ euz idem regnum Neapolitanuz Ludouico ⁊ Joāna regibus caruisset: euestigio p̄mates regni i Galliam misere qui huius mulieris virum Renatuz regem iaz Ludouici regis defūcti germāuz i id accerfirēt: existimātes id regni titu-

lum legitimo iure ad ip̄m pertinere. Rex aut̄ Alfonso Aragonēsis de Joanne regine morte certior factus: statuerat hoc regno potiri q̄ p̄ adoptionem ipsius defuncte regine heres fuerat institutus: nō aut̄ priuati. Qui vt assequi possit q̄ magnope optabat ip̄imis Philippuz Belgaz principē p̄ litteras admodū precibus defatigare cepit (cū esset illi p̄pinq̄itate sanguinis iunctus) vt ad se vocare renatū ipsuz q̄ iā diu captiuus illi fuerat: vt pote iaz multos annos ab ip̄o capt⁹ quēq̄ sub militaris fidei libez dimiserat. vt quoniēs a se accerfirēt: nulla interposita mora ad se veniret. Eo q̄ppe tpe quo renatus ip̄e ab eodē philippo Burgondioz duce euocat⁹ veniebat. eodē fere a legat⁹ primoz neapolitanoz sollicitabat. vt ipsius parthenopei regni titulū q̄ sibi deferebat: Neapolim acceptuz veniret. S⁹ optimus rex maluit principi fidē seruare datā quā oblatum regiū adipisci. Statimq̄ ad ipsuz ducē burgondioz renatus rex p̄fectus ab eodez aliquādiu Alfonso regis iuitu honesto in carcere seruat⁹ est. Quō euz intellexisset Isabella regina maritū ai mulier: p̄fectim cū Joāne vnico filio associata multisq̄ gallis principibus ⁊ nobilitoz comitata Neapolim cum magna classe breui puenit. Vbi extēplo maria oīum leticia ⁊ p̄sensu Neapolitanoz regina ē declarata atq̄ totū ip̄i regni oīmoda gubernatrix. Tātū itaq̄ regni hoc nō Isabella hec prudētissima titulo ⁊ possessiōe adeptis. cū filio plurimū valeret haud honestū sibi videre videbatur. id tātū regnū se solā feminā administrare. Quā obrē decreuit ex multoz nobiluz p̄silio senatus sibi deligere: ⁊ id quidē ip̄imis honestissimoz regni primoz: q̄ eidē i administratiōe regni donec Renatus adueniret rex sibi semp assisterēt. Res nō soluz comendāda: s⁹ certe plurimū admirāda. Polebat eq̄dez in hac muliere q̄daz incredibilis humanitas singularisq̄ facilitas: ac inexplicabilis comitas: quā in audientia eximia nūmū semp exhibebat. Colēdo quāmarie ac maiores imoduz obseruādo: senatus quē ip̄a sibi delegerat. cū quo de oib⁹ p̄sultabat. de quib⁹ dicendū fuerat. Preterea ⁊ in oī fortuna tā bona q̄ mala semp cū maria modestia se vitasse cōptū fuit: atq̄ in sūma religiōe tā in rebus q̄ in verbis. Nequaquē eiusdē fortune nō nullas iuitata mulieres: q̄ luxu atq̄ corrupta lasciuia a nulla didicerūt. petulātia aut peccitate insimilib⁹ abstinere: Existimātes sibi oīa in tali fortuna licere. Claruit itaq̄ hec Isabella regina in oib⁹ tāq̄ memorabile oīs p̄fectiōis extēplū ⁊ regale documentū. Igif Alphōsus rex certior fact⁹ Renatū regē in carcerib⁹ seruari: Isabellā vō hāc Neapolitanoz reginā p̄stitutā cū pulcherrima classe mare igressus: statū cepit regnū oē bello asperrimo infestare. Quib⁹ reb⁹ Isabella regina coacta ⁊ ipsa i fracto aīo classem nō modicū p̄tra hostē opposuit. Serrebat itaq̄ bellū hec virago Isabella tāq̄ in armis semp obuersata: ⁊ i pugnis p̄fectis p̄sepe supior effulsit. Neq̄ ad extremū (vt hūana semp fuere icerta) cū Alphōsus rex Apuliā oēm sibi ademisset cum tota lucania quā Basilicatā bodie appellare p̄sueuimus: nō modicuz aīo p̄sternata oēs gallos principes p̄ mari to suo rege Renato obtestari cepit vt apud philippū Burgondioz ducē agerēt. vt carceribus liberaret. Quoz precib⁹ tādem p̄motus philippus e carceribus eū libez dimisit. Qui nihil cūctatus illico neapolim euz exercitu cōtendit. Vbi ⁊ vxoris sue regie dilectissime presentia diutius illi frui nō licuit. Que cū Paulo post decessisset oibus his vsa est: q̄ tali tēpore christiane morientibus faciēda sunt: cum maximo luctu ⁊ amplissimo funere est elata. Cum summa gloria

toti suo regno neapolitano vtilissima.

De Helena beata etinensi: ordinis heremitarum. capi. clviij.

Helena Etinensis nostri ordinis heremitaru diui Augustini de penitentia religiosissima soror anno a natali xpiano octauo ⁊ quinquagesimo supra .M. quadringentesimum apud eundem sui ortus oppidum plurimis illustrata virtutibus atq; miraculis nō ambigua fide abiit in celum: celestium spirituum a scriptura agnitionibus. Est autē id oppidū Etinū: ex quo sancta hec mulier Helena originem duxit admodum imprimis prestans ditissimūq; ac frequentatissimum in italia inq; regione Zapedia seu foro iuliano: quod vt vulgo fertur ab Austrie ducibus conditum fuit. In hoc itaq; oppido insigni Helena hec religiosissima matrona: ex nobilissima parētibus ⁊ ortū ⁊ totū vite fomētū ac demū (vt ita loquar) vite beatissime premiū pcepit. Cuius generosi optimiq; parentes: Haelētinus. s. ⁊ Helysabeth cum puellā ad annū vsq; quintum decimum omni curā diligentia domi enutrisserat: atq; ipsa vt erat animo igenua: optimā eorum formā ⁊ rationē viuendi vtpote religionē fidem pietatem bonestatem ⁊ omnimodam integritatem atq; modestiam percepisset. essetq; spectate formositate puella: eā itaq; maturo viro nupsērūt Antonio caualcātū etinensi ciuī viro certe nulla virtute aut fortuna indigno: quem quidem consortem Antonium: mor hec sponsa Helena: cum bonitate ⁊ prudentia singulari sua. tum optimis moribus ingenitaq; modestia precipua: quo aduixit: ad se amandam: mirum immodum allerit: deoq; ac cunctis parentibus ⁊ amicis peramabilis ⁊ carissima semper existens. Nec vlla inter eos vnq; fuisse iurgia aut discordias vllas constat: sed summa par ⁊ perpetuus coniugalī amor. Eunq; illum dominus emedio per mortem substulisset. ita ipsum ⁊ lachrymis ⁊ eiulatibus indoluit: vt parum afuerit: quin ⁊ ipsa non moreretur. reputabat quippe ipsam eius amissionē: omnium fore acerbissimam. ⁊ ideo illi acerbissimo fuit supplicio. (Difficile nāq; est mulieribus gratos amittere viros sine magno dolore atq; ipsuz dolorē perferre sine quo aut consolationem egregiam adhibeant aliquam). Ipso itaq; defuncto Helena dignissima conforz: proposuit atq; spondit deo sibi gratiam conferenti: deinceps suam vitam caste pie sancteq; agere: atq; suos liberos omni cum diligentia educare ⁊ informare. Penum post aliquot annos: audiēs sollicitē sancta concionatozum documenta: ⁊ maxime ea que ad religionis incitamentum solent vsurpare: ad eandem: tamq; ab acculeis compulsata ⁊ ferue facta femina ardentis fidei ⁊ deuotionis: contra omnem vanitatem mor ita se erexit: vestigioq; firmavit: virtutibus imprimis diuinis sceptrā ⁊ christi ac religionis dulcedine aliquantulum degustata. Maritum se per mortem premisissē exultaret atq; gestiret. Quamobrem: matura deliberatione firmata ac cōfirmata: religionis nostre habitum in Ede sancte Lucie suo in oppido ordini heremitarū

Etinum oppidum.

Parentes.

Antonius maritus.

Nota.

Habitum suscipit.

diui Aurelij Augustini dicata. humiliter ac religiosissime suscepit. Eoq; suscepro qm virtutibus nullis magis q̄ charitate ⁊ humilitate prestabat. Quātum primio deo ⁊ habitu sancto ⁊ bonis opib; accedebat: eo lōgius se abesse a virtutibus: a meritis: a venia: ⁊ a gratia diuina existimabat: hic de sacro dei concio: nato: angelo: ⁊ sancti Seuerini oppido in piceno oriūdo: patri suo spirituali: potissimū: ac ceteris vtriusq; seculi religionis substrabat: eozūq; preces humilis: suplerq; efflagitabat. Et quātus poterat de suis facultatib; per elymosinas dei misericordiam in se expostulabat. Unde in primis sua oīa iocalia in auro ⁊ argento vestibus tum fericis: tum auratis: quarum sibi libera erat facultas sui ordinis edem mirifice exornauit. Infirmoz deinde ⁊ pauperuz atq; alioz egestate oppressoz: precipuam curā suscepit: eosq; pro magnitudine facultatis sue iugiter sustentabat: atq; eisde; cū opus esset seruebat. pulmenta ⁊ cibos cōficiēdo: quibus oibus semper blāda ⁊ affabilis: facilima: ac liberalis erat nec i nullo quidem: quasi dōna vnq; sed quasi ministra se exponebat. In tota vita sua: tanta semper ⁊ oriz: ⁊ orationis modestiam tenuit: vt nūq; verbum improuidā expuerit vel emisit. Et q̄q; semper paruo viliz cibo contenta fuerit: post susceptum habitum ⁊ emissam professionis regulam adeo incredibili abstinentia se castigauit: vt annos sex continue carnibus: ouis: caseo: vino: oleo: abstinerit: plerosq; dies ieiunium agebat: pane ⁊ aqua contēta. Nonnunq; herbarum radicibus sustentabatur. Etia; sepe numero suis cibis: aut terraz: aut cinerez: aut certe aquam frigidam imiscebat. Eunq; in vesperuz vt plurimū ieiunaret: aduē tante nocte: pomum crudū pro lauticio cibo comedebat. Zacetuz aut cum fele mixtum. ex cōsideratione potus iesu christi potabat. Cūq; ex ea cur tam asperone dicam crudeli vite genere vteretur. a nōnullis questuz fuit. Respondisse fertur. Se sub ea conditione religionem adijisse: vt que perpetrauerat peccata: penitentia: ieiunijs elymosinarum erogatione: atq; iugi oratione aboleret. Iugis namq; memoria passiois christi apud eam perseuerabat. Unde ⁊ pro monilibus ⁊ fascijs pectoralibus: reliq; muliebrī mundo domini charitatem qua dilexit nos eiusq; lassitudinem: ieiunium: columnam. flagella: spinas. ⁊ asperaz crucem contemplari nō desinebat. Quozum memoria impellebatur: vt corpus suum singulis diebus disciplinis ferreis crudeliter cederet. Nocteq; ⁊ interdum coronam ex acubus confectam in capite gestaret: et ne quid ex passione sibi deesset. mandabat ancille sue. vt ipsaz manibus post terga ligatis: colloq; su ne inserto per vniuersam domum ad instar iudeozum traheret. Sciens pretereā ad vite sanctitatem ceteraq; omnia recte obeunda vim maximā habere orationes. eidē hec sancta Helena quotidie peculiariter intenta ⁊ assidua cum lachrymis erat. Per illam se ipsam inspiciebat: ac veluti in speculo contemplantur. Eum ea hostem diabolū persequebatur: ⁊ carnē subigebat spiritui. Quid autem virium habuerint eius ardentissime orationes. ⁊ quid laudis: eius ingentia facinora atq; celeberrima miracula declararunt. Nam sepissime ab ipsa inuictus ⁊ prepotens deus se vinci ac cogi passus fuit. Ipsam nempe excellentem orationis virtutem potissimum suo semper in sinu beata Helena habebat: que ab humanis quasi abstrahens illam vehebat in celuz: scerebatq; per speciosum omne sublimē. pro qua persepe maximis replebat gaudijs. ⁊ ipsis tam amplissimis vt quandoq; in ea nulli sensus inesse viderentur. Eius ho

De humilitate.

De elymosinis.

Abstinentia.

Passionis christi memoria.

De orationibus.

cubile plerumq; erat nuda humus. Nullus vnq; interceſſit dies quin viaticū ſalutis ſumeret: z id ſemper cum lacrymis quo ſumpto vnam horam ex more in luctu z lacrymis conſumebat. Sciens quoq; beatum Hieronymus precepit orationi lectio/lectioni ſuccedat oratio ea quidez veluti quotidiano animi pabulo vtebatur: vtz nec ipſa omnifaria ei quippe erat. ſ; ea dumtaxat que animum eius ſpirituāli dulcedine paſceret illuſtraret. z incenderet: libri autem quos legebat duo potiſſimum erant. alterum quorum crucis ſpeculuz vocantur: ho de humilitate inſcriptus eſt. Euangelium autem chriſti tamq; Ecclia virgo geſtabat iugiter ſuo in pectore: pro quo ſingulis diebus diuinis colloquijs vacabat. Erant ei lacryme maxime ex conſideratione beneficiuz dei ac paſſionis ieſu chriſti: tanq; nectar die ac nocte dum diceretur ipſi vbi eſt deus tuus. Ex quibus certe illabebantur ei faces ſpiritus ſancti: per quem veluti adoptionis filia dilectiſſima iugiter clamabat. Abba pater. Deniq; rebus in oibus ſolitudinem z ſecretū magnope amabat. Et quocūq; vtebatur ſola/ibidē hoſtiam cordis ſui viuam offerendo ſemper clamabat atq; dicebat. Quam dilecta tabernacula tua domine virtutum: cōcupiſcit z deficit anima mea ī atria domini: Paſlebat mente paſlebat z ſpiritu. Et paſſum ſuo in ore reſonabat canticum nouum quod cantari ſas non eſt: niſi iſs qui empti ſūt de terris primitię deo z agno. De eius frugalitate z incredibili victus abſtinentia deq; tolerantia vigiliarum atq; laborum de ceteris quoq; pluribus diuinis ſuis virtutibus pro modulo mee ignorantie ſatis iam dictum eſt. Hinc autem opere pretium eſt. expōere ipſius promptam obediētiam. que talium religioſarum profeſſionis votum protendit. In ea quippe beata hec ſemina ſuarum omnium virtutum fundamenta lecit. Hauerat enim diuino ſpiritu inflamata eam viuam z vere dignam eſſe hoſtiam atq; ſacrificium omni theſauro pretioſus. in quo ipſa hominis voluntas litatur. Haueratq; dominum noſtrum ieſum chriſtus cum in forma dei eſſet ſe vere exinanitſe vt ſuo exemplo chriſtiani omnes imitatores z ipſi intrepide id facerent: animas. ſ. ſuas ſub obediētie iugo cuius gaudio caſtigarent. Hanc igitur quam dicimus obediētie virtutem optima chriſti ancilla a principio vsq; in finem vite ſue ſemper tanq; Theophila chriſti pure z ſimpliciter obſeruauit. Patris ſui ſpirituālis aliorumq; maiorum vocem audiendo preſto ad eſſe nullum vnq; diſcrimen inter precepta eorum faciēdo. Hinc de iniunctis graue vnq; dicit. Sciens ſi prepoſito ſibi patri/parenter: z ſaluatori ſuo ſe paruiffe. qui dixit. Qui vos audit me audit z qui vos ſpernit me ſpernit: exiſtimans certe ſine illa inanem eſſe religioſorum vitaz inaneq; religionem ipſam. Et ideo in omnibus ſemper ipſam obediētiā anteponēbat. quod vt z ceteri facerēt omnes admonebat. ſemperq; rogabat. Affirmabat quoq; hoc q; quicunq; maiorum ſuorum precepta accurate ad vnguemq; ſeruauerit intelligeret ſe non modo non poſſe interire: ſed nec illos ſibi diaboli laqueos. aut vlla tella nocitura. Diabolicas temptationes z perſecutiones innumeras hec ſancta matrona Helena in finem pertulit. cum quibus etiam ſepiſſime luctabatur: z a quibus multis etiam verberibus affecta fuit. Nam vt ipſam Helenam veterator hoſtis in pernitiū deduceret. Eum aliquando in oratorio ſuo noctu oraret tectum domus illius magno ſtrepitu conſcendit. z horrendam adeo vocem emiſit. vt tectum diruere videretur. Sed

Lectio ei.

Solitudo ei.

De eius obediētia.

diabolicę temptationes.

illa ob hoc nullo terrore percuſa fuit. Sed cum inſtantius in orationibus perſisteret: ex quo pauorem eidem icutere nequiuiffet eam flagellis duriffime verberauit. Eoq; factum eſt vt ſe beata Helena in fugam verterit. q; z ipſe eaz veſtigis inſequebatur. Aliquando etiam ipſe antiquis hoſtis ipſam inſequare cepit. vt ſe aut ex fenestra precipitem daret/aut laqueo ſibi mortem conſereret. Sed ſaluatoris ſigni impreſſione mor in fugam ipſum vertit. Sepius etiaz calidus hoſtis eam in angeli ſpeciem conatus eſt in ſuam ſententiā traducere. Erat huic ſancte mulieri optimus mos vt ante Lucanuz ad Lucie ſancte templum ſemper proficiſceretur. Amniſq; quidam qui oppidum preterfluit eidē ponte tranſeūdus erat: ad quem cum aliquādo perueniſſet ab hoſte maligno in aquam precipitata eſt. pro quo haud multum abſuit. quin ab aquis ſancta abſorberetur. Verum chriſti beneficio ad ripam tota madefacta delata eſt. In huncq; modum ad templum ipſum quo miſſarum ſolemnibus ad eſſet conſeſſit. Quoties virgibus ab eo ceſa: quoties ſaco elifa. quoties eius oſſa conſructa. vt membro proſus villo aliquando ſe adiuuare poſſet. Sed deus omnipotens z pius pro quo hec inuicto animo tollerabat nullum eam iuuādi pretermitebat locum. Deniq; cum Paulus dicat. Virtus in ſfirmitate perſicitur. vt illam deus beatiorem per infirmitates corales efficeret: atq; z eam in ipſis perſeueranti opem tanq; filie cariſſime offeret: quemadmodum in psalmo pollicet. Cum ipſo ſum in tribulatione: eripiam eum z glorificabo eum. Per tres annos grauiſſimo morbo verari voluit: quem nihilominus Helena ſancta equiſſimo ſemper pertulit animo deum ob hoc ſummis proſequens laudibus. Et cum multo pietate per moti eam conſolari adniterentur. Id conſolatiōis genus ſuperuacaneum fore reſpōdebat. Statum ſibi fuiſſe. ea que chriſtus vellet cōſtantiſſime quidem perpeti. Jam Helena glorioſa de aduerſario deq; cunctis malis victoiaz reportauerat vt ei ampliffimus poſſet decerni triumphus. quaz a dno ampliffimo munere fuerit donata. Qd et in oratiōe perſiſtēti ſe ſe chriſtus cum ſanctiſſima matre virgine z beato patre Auguſtino. atq; Nicholao tollēnate feſtius totus obtulerit. eidemq; maximam atq; incredibilem voluptatez cōtulerit. Triēnio igitur cum dñs eam maximo infirmitatis igne atq; icude probaſſet. vt. ſ. veluti auruz mūdifiſſimus flauereſceret z rutilaret in celeſte vas utiq; formāda omni proſus rubigine expulſa ipſaq; beata femina omne vite ſue tepus in omni opere bono elaboraſſet. z tāq; bonus chriſti miles cōſtanter ipſa ſupradicta facioza (que omnibus ante oculos hic poſui) renniſſet ſtrenueq; geſiſſet. Cum decurſo iam ſtridio vt ſuum ad qd ſemper optabat perueniret triumphuz: accerſito priore mōaſterij ſancte Lucie ordiſ ſui tāq; gremio ſancte matris eccleſie ſemper enutrita atq; ſota vt in fide chriſti ſe emigraturam cōteſtaretur. Eſeſſiones. z viaticuz z reliquam rez ſacraz ex more rite z religioſiſſime aſtātibus fratribus ab ipſo ſuſcepit. quibus accincta preſidijs tutius emigrare poſſet. Penus cum ſecundum z ſexageſſimus vite ſue exceſſiſſet annus ſuper nudaz humuz iacēs. q̄rto nonas Aprilis anni ſalutis noſtre. M. cccclviij. ex preſenti hac moribūda vita malisq; omnibus proſecto cōſerta ſuam innocentiſſimā decoraz atq; gratiaz animam/ corpore elapſam tāq; ex mortali caligie ad eum miſit. quem ſemper z fide z charitate coluit z dilexit dominuz noſtrū ieſum chriſtum: Vbi nunc vere viuere/ viuetq; in ſeculum/ ea vita que mortem

De patientia infirmitatum.

Extrema eius ſacramenta.

De huius ei.

nescit ullam. Ipsum itaq; dominum iesum christum deprecor qui hanc beatam matronam Helenam tantis virtutibus gradibus sublimauit. vt et mihi indigno seruo suo peccatori dignetur suis intercedentibus maximis meritis concedere vt liceat eius extrema subire vestigia. Egressa autem ex eius corpore anima cum mulieres de lauando eo consiliis accepissent: confestim ipsas summo opere vlceratim inspiciunt et ea quidem de causa accessisse. q; tot annis humi iacuerat. Eanq; illud in feretro ex more collocassent. et crucifixum supra pectus posuissent. subito Helena caput illi extulit adeo vt deinceps vnq; dimitti poterit. Itaq; si ei ingentes virtutes vt pote prudentiam. ingenium diuinam eruditionem. promptissimam linguam. comitatem. amabilitatem. humilitatem deuotionem. et diuino rum gustum integritatem pudicitie. abstinentiam precipuan. et abiectionem re petere vouerimus. negotium inextricabile. profecto assumeremus. Inuitata igitur beata hec nostra Helena ymo et excepta ad religionis sancte nuptias. Abi noue sponse agni epitalamia quottidie celebrantur veste. s. nuptiali insignita. confestim in humiliori loco sedere voluit iuxta saluatoris nostri iesu christi documentum. Qui dixit: Eum inuitatus fueris ad nuptias. nouissimo discumbe loco vt veniens qui te inuitauit. Amice dicat ascende superius. Et propterea in finem a magistro triclinij domino nostro iesu christo. iusta est ascendere superius vbi facta est ex eorum numero: quibus dicitur per profetas. Surgite post q; sederitis: qui manducatis panes doloris. Ad nos itaq; ex huius viraginis sancte exemplum manasse putandum est: illud diuini oris oraculum. Regnum celorum vltim patitur: et violenti rapiunt illud. Quod vt ipse qui hanc huius beate edidi vitam desiderio querere opereq; attingere dei miseratione posum. ipsi eius regni maximo conditori genuo flecto. atq; huic que cum eo iam iam triu pbum agit et regnat. regnabitq; in secula seculorum. Amen. **M**ulta sunt signa atq; miracula et ante et post mortem ab ea perpetrata: que me in hanc sententiam impellunt vt ipsam cum sponso eius christo domino nostro et sanctorum ascriptam agminibus minime dubitem. Ex quibus duo coplectar. Et enim quendam Utinensem cui heleno calcereto nomen erat. cum a comitali morbo grauissime teneretur oppressus. pristinae sanitati suis intercessionibus restituit. Beneuena quedam Utinensis cum per annos tres nullos sui coniugij dedisset fructus a despectui habebatur vapulabatq;. Ex quo egre ferens ad suos confugit: et eis quid cause subisset exposuit. dicens se a viro auersigisse q; de ipse male mereretur. Posteaq; illi nupterit nullam vnq; sibi felicem diem affuisse seq; maiori dolore affici q; sine culpa afficeretur et cederetur. Affirmabatq; se nunq; ad illum reuersuram. Quamobrem enmplurime matrone bonestissime Beneuena ad se conuenerunt: comones et obsecrantes vt sibi caueret. nec se despiciendam et infamandam exponeret. Quarum consilia cum Beneuena non admitteret: beata Helena eam ad se accersiri iussit. Nulla in quid filia mea te dubitatio teneat. ex te vir tuus liberos indubitato suscipiet. Redi cum eo in gratiam. Indeo spem fidemq; indubitata collocato. Optatis equidem vestris ille respondebit. Vix annus intercessit. cum puellam ediderit: q; orationibus helene factum fuit.

Vulnera.

Miraculus

Miracula eius come. morat.

De Angela Hugarola eruditissima. capitulum. cliv.

Angela hugarola Herone sis oriunda. femina apprime doctissima. Eo quo pius eius nominis secundus pontifex Romanus in cathedra petri presidebat et apud Heronaz ortus sui civitatem insignem. ceterasq; Eusalpine gallie civitates. et magna virtutum gloria. et poetica oratoriaq; arte et insignis ac clarissima mulierum est habita. Hec quippe i primis generosi viri Antonii Hugarole splendidissimi Equitis aurati et prestantis Antoni: qui Arco pugnacissimo oppido imperabat coniunx fuit. Mulier sane venustissimo et elegantissimo corpore. quam plane formam ipsa sua celeberrima doctrina apud omnes clariorum redderebat: femina equidem imprimis humana. facilis. optimisq; moribus. ac pudicitie gloria admodum probatissima. Cuius sermo suavissimus. pulcherrimis semper habundabat exemplis: et auditoribus quam maxime iucundus. Diuine littere magnopere hanc mulierem delectabant: quas et persepe veribus condebat. idq; in omni genere carminis: quod quidem in muliere videri poterat admirabilis. Que inter cetera sue doctrine erudimenta. Eglogas si nullas tanto artificio confecit: vt sine iniuria cum cornificie suprascripse romane doctissime in celestibus litteris ase scriptis conferri possent: que Eentonas confecit. vt dictum est. Et cum nobilissima familia esset edita. etiam maximum usum prefe ferebat. in curanda refamiliari sua. q; ordine suo cuncta administraret cum optimo viuendi exemplo: prudenter etenim ac summo consilio semper omnia gerebat. Et cum in magnis diuitijs obuersaretur. etiam honorifice et liberaliter summa cum omnium beniuolentia. cum vicinorum. tum etiam propinquarum his omnibus vsa memoratur. Rebus quoq; diuinis eque semper itenta. clemens. benifica. ac pia admodum existimata. Imprimis quidem modesta. pudica. atq; nimium moderata. Quibus plane virtutibus et gratis hoc etiam adiecit: q; per totam vitam suam. semper mariti beniuolentiam. quoad nuptiat ad extremum vsq; vite sue finem. incolumen inuolaramq; optime seruauit: semper cum summa deuotione viuens. Postremo cum vite sue vltimus aduenisset finis. eo morbo quo fere alij omnes solent eam mortem obijisse feliciter constat. Eum de se non paruo doctrine monumenta et aliarum plurimarum virtutum documenta posteris tradidit plurima.

De Maria illustri femina Marchionissa Motisferrati. cap. clv.

Aria eius nominis nostro hoc in opere secunda Illu-
stris Sulielmi Mōtifferra-
ti marchionis vxore anno
a natali chūstiano Milleſimo quadri-
gentesimo / tertio ⁊ sexagesimo admo-
dum adoleſcentula in Eīſalpina gallia
apud Caſale ſancti Enuafi urbem ſuaz
maximo cum populozum luctu / partu
riendo defecit / cuius quidem decora
tanta fuerūt vt inter claras mulieres a
nobis non in merito ſit anumeranda.

Hec imprimis Caroli ſuſenſis princi-
pis Maſarie regis nepotis filia fuit. Quam ferunt tante virtutis / tanteqꝫ pre-
ſtantie ac liberalitatis fuiſſe feminaz / vt facile explicari nō poſſet ſermone. Que
quidem artes in principibus tam viris qꝫ mulieribus magnopere deſyderan-
tur. Apprime etēim litterarum ſtudium attigit / quarum ſane voluptate icredi-
biliter afficebatur: ſꝫ precipue celeſtius litterarum lectio illi cordi erat. Quibꝫ
ex documentis in oī geſtu ⁊ ſermone / quandaꝫ religionem ⁊ ſanctimonīā pre-
ſe ferre didicerat. Tam humana / tam comis / tam clemēs / tam deniqꝫ liberalis
vt ab ineunte ſere etate per totam galliam honorificus ⁊ frequēs de illa ſermo
in omni re pliberalis modum ſuppeditabat. vnde benignitate vti poſſet. Tā
taqꝫ morum eius erat ſuauitas / ſic quoqꝫ ſtabilis: vt oēs ſibi / tum fratrum / tū
forozum loco haberet. Eius conſuetudo donec tēpus nuptiarū adueniſſet ſē
per cum alijs mulieribus fuit: ⁊ ipſa quidem tam humana / ⁊ tā facilis / vt non
iam certe tanti principis filia / ſꝫ gregarij hominis videretur mancipia. Ubi ve-
ro ex trāſalpina gallia in Italiā tandem proſecta eſt: quuz duceretur ad ma-
ritum / plurimi illam ī modum vꝫ triumphī proſequēbātur: vnde ⁊ toto il-
lo ſuo itinere / celebris ⁊ conſpicua. ſemper fuit habita. Dici certe non poſſet / nec
id quidem ſine multis lachrymis quantuz eius populi indoluerint / preſertim
pauperes ſua proſeptione. Dolentes etēim ſubclamabant atqꝫ dicebant. O mi-
ſerimi nos / omne refugium noſtrum / omneqꝫ patrociniū / nunc nunc nos oēs
deſerit. Quid nobis nūc ⁊ deinceps rebus indiſſicillimis ac noſtris in neceſſi-
tatibus opem afferet: quis in arduis auxiliabitur: quis iacentes nos ī calami-
tatibus ſubleuabit. Quo nos deſeris vnica ſpes noſtra: Poſtqꝫ autē Italiā
noſtram attigit / celebratqꝫ fuiſſent eius magnificētiffime nuptie in Alba ſua
vrbe: que eius fuerat ai magnificētia mirificēta declarauit. Di-
miſſura eīm omnes qui illam comitati fuerant cum duceretur ad maritū / ⁊ tā
ad ſuos / eſſent domum reſſuri: numero videlicet ſupra quadringentos: cuꝫ
principū / tum etiam alioꝝ nobilium atqꝫ alioꝝ / qui inferiori loco nati fuerāt:
pro ratione perſonarum: ad vnum omnes magnificētiffima liberalitate eſt
proſepta: gemis videlicet / ⁊ alijs preciōſiffimis quibuſcunqꝫ. Hec ſibi ipſi
quidqꝫ reliquit: preter tenuiſſimam Catheulā aureā / quam decoris cauſa
collo geſtabat: ne quem aſe in donatum dimitteret. Hec tam inaudita magni-
ficētia / ⁊ ī Monteferrato ⁊ ī Gallia vſqꝫ in hodiernū diem cū igenti celebrata

memorantur. Apud maritum vero ⁊ eius principatum omnem non minorem
gloriam aut laudem qꝫ apud patrem eſt aſſecuta. Nam in omnes eque ſe co-
mem / faciliemqꝫ ac pbumanam preſtabat: ſed ī pauperes imprimis: quos om-
nes ⁊ verbo ⁊ opere conſouebat: his erat patrociniū / hoſqꝫ tuebatur. que virtu-
tes iccirco in ea comendabiliores eſſe debēt: qꝫ pace talium natalium huius in-
genij / huiusqꝫ nature / bodie inueniūtur. Huiusmodi itaqꝫ ornamētis: hoc quo-
qꝫ acceſſit: cuꝫ oppida / Caſtella / vicofqꝫ ſui pꝫcipatus adiret: hec illi precipua
conſuetudo erat / ſi quam forte ſupplicationem vltro eidē offereretur: que pau-
perem oſtendere aliqua ope indigere oblatam / aut manu ſemper geſtabat: aut
ſuo in ſinu certe collocabat. Hæc qꝫ aſe vnqꝫ dimittere volebat: donec im-
plorantū auxiliū neceſſitati proſperiffet. Illud quoqꝫ pbemni laude dignū
in ea excelluit: qꝫ nunqꝫ vllis voluptatibus tam delinita fuit vt ſuozum ſubdi-
toꝝ potuerit obliuiſci. Semper etenim ſua in ſocietate cetus ſeminarum ha-
bere volebat / cum nobiles / tum etiam honeſtiſſimas matronas ac ancillas vir-
gines: cum quibus ea ſe gerebat modeſtia ⁊ morum ſuauitate / vt ex eius ore
nunqꝫ fuerit verbum qd merito reprebendī poſſet. Tanta preterea fuit ipſius
prudētia / tantumqꝫ igenium / cum omnibus ancillis / ſubditiffis ſuis: vt nulla
vnqꝫ coniecturæ potuerit: que animo illius eſſet carior: aut certe gratior. Hæc
cum omnibus ipſa tam equaliter ſe gerebat: vt nulla vnqꝫ aut gloriari / aut cō-
queri potuerit ſe illi gratiorem eſſe / aut e contra minus amari. Tres tantum-
modo hec tam cordata tamqꝫ optima adoleſcentula cum marito vixit annos /
ex cuius coniugio duas edidit filias. Quarum altera Margarita nomine Lu-
douico Salutarum Marchioni nepsit: que adhuc viuere dicitur. Sed in al-
terius puelle partu / probdolor e vita migravit. Que mors certe ſummus me-
ros: ac ſūmus dolor / non modo marito: ſed etiam omnibus ſuis auicis ac vni-
uerſis populis fuit: qui iſinitis prope lachrymis ⁊ triſticia / ac pietate eam tāqꝫ
oium parētē diutius luxere.

De Senebria Sambare erudita femina. cap. clxi.

Senebria clariffima femina /
natione veronenſis: Clarif-
ſimi Brunoꝝ Sambare ex
primozibus Ciuibus Bri-
taniæ: tempeſtate Piſ pontificis Ro-
mani eius nominis ſecundi / ſua egre-
gia eruditione ac alijs plurimis bonis
artibus immortalē nomen atqꝫ gloriā
ea in potentiffima vrbe Britania alijs
qꝫ locis ciſalpine gallie adepta ē. Que
quidem preſtans mulier in primis leo-
nardi Maſgarole equitis aurati filia
fuit: que ⁊ forma / prudētia / religioſe
ac liberalitate miſtā excelluit / facilis preterea ac oibꝫ admodū affabilis. Inqꝫ ē qꝫ
dā incredibilis dexteritas cū oibꝫ vigebat / ac moꝝ ſingularis lenitas in omni

gestu. Urbana imprimis que omnia eam permaxime honestabat. Pecorabat insuper illam que ad maiestatem in vultu mirabilisq; aspectus omnino dissimilis ab illis mulieribus que summam paternitatem plane demōstrant: cuius salutant, dedignatur quādoq; alios resalutare. Excellebat i ea inter cetera etiā preciosa bonarū litterarū disciplina, a doctissimis et eloquentissimis viris apud egregie instituta: quā obrē i oi genere litterarū maria de se opynionē apud oēs p̄cibat. Argumēto sūt ep̄le eius luculēte: et cū maria doctria scripte. Eū ozo tuz modesta, tū etiā magnifica fuerat existata. Sestus preterea, et oēs cōpōis sui motus nunq; ab his dissentire videbant. Mores insup admoduz pudici / qui cum quadaz gravitate coniuicti essent illaz nō parum ornabāt. Eluceſcebat itez in ea quidā cōiugalīs pudor atq; fides. Diligētissima quoq; erat oīs honoris et decoris tā mariti q; etiā sui: et id nō minus q; Emilia tertia supradicta superioris Africani vxor: cui nō solū domi mariti / s; etiā vbiq; maria illi cura fuit pacis, et cōiugalīs cōcordie amoris. vt monumētis clarissimoz igenioz ad nos vsq; manasse cernim⁹. Tātū igit momētū ei⁹ auctoritatis et existimatōis erat habita hec matrona isignis Senebria. In subditos eim suos sūma prestabat hūanitate: et iccirco plurimū lerabat qñ eoz posset extinguere discordias. si forte inter illos aliqūdo fuissent exorte. Visitabat egrotos cū ingēti studio atq; amore, quos reb⁹ tum etiā verbis dulciter cōsolabat. Hoc et amplius i ea miranduz fuit: quia vbi ratio uel necessitas exoptulabat familiarē humanaz salutē, et piā se exhibebat. Tam erat in suos propēso studio, vt et equalis et soror vere posset appellari, nō que posset eis imperare. Sepe etiā hoc verbuz illi vsurpabat. Sapiētes viros / sapiētesq; feminas / apud mltitudinē / ab omni ambitione vacuos esse debere: ecōtra autem opā dare, vt is placerēt qui vera laudē digni existerent. Memoz quāmarie erat beneficiorū et grata i illos qui i se aliqd cōtulissent vel re / vel opere. Cōstanter iustitiaz coluit: et inocētias custodiuit. Secunda liberis precipue marib⁹: quinq; eteiz peperit. Quoz primus Maseus appellatus, vir prestāti quadaz corporis dignitate. Secundus petrus excellēti ingenio vir / eximiaq; virtute ac magnificētia: qui merito suaz virtutum a pontifice maximo paulo ei⁹ nois secundo eximia affectus fuit dignitate: vna euz fratribus et posteris suis: cui⁹ quidem pietas: nūq; posset satis pro dignitate laudari. Tertius Joannes franciscus inarmis satis exercitatus / validus et summi consilij vir. Quartus Nicolaus imprimis p̄humanus. Quintus postremo Mā filius prothonotaritis et iuris pontificij decore ornatus. Quozum omnium virtus clarumq; nomen, non tantum matri ornamento fuere: sed etiam prope totū Eusalpine gallie gloriam immortalē attulere. Hec itaq; tam clara femina diuitijs scientia et virtutibus ac liberis tam fortunata / nō tanq; Ilyobes Amphionis Thebanozum regis filia fortune lusa insipienter fecerat: que superbiē do non gratias egerat / que quidem ex innumerabili prole diuinos sibi quesierat honores: pro quo nomen suum in multis seculis sibi fecerat exosum / sed ipsa clara Senebria de omnibus sibi concessis cum gratias immortales deo egisset: ad extremum adhuc in iuuenili admodū etate / modum vite sue posuit. Eius moxtem innumerabiles prope populū non secus ac si parētes collachrimarunt. Elataque fuit magnificētissimo funere / pro dignitate et splendore suo tum: vt clara mulier merito requirebat.

Petrus comes gābaraz relig.

De Sota virgine nugarola veronense erudita. cap. clxiii.

Sota virgo Hugarola p̄dicte Senebrie soror / femina imprimis doctissima: anno a natali xp̄iano millesimo quadrigētesimo sexagesimo sexto: apud veronā vrbes suam: cū i celibatu totaz egisset vitā / exticta ē. Hec q̄pp amore virginitatis ducta / a matrimonio cōiugali proflus aliena esse voluit: et si idē finenter a plerisq; magnis viris ad matrimonij sollicitatū fuisset. S; neq; ab vllis suis propi quis: aut affinib⁹ / vel amicis eā ab hoc suo laudabili p̄posito vnq; potuit amoueri. Et vt oēs nuptiaz molestiā et onū (quo nihil p̄nitios⁹ mihi videt) ase posset arceri: ad studia litterarū se oib⁹ modis cōtulit. In qb⁹ certe tātus excellit / vt i ea plane reuiriſse videret p̄isca illa virginū antiquitas et dignitas: quas illustres sempiterno p̄conio decorauerat, vetustas. Et iccirco onīs sui tēporis mlieres iuaro litterarū genere anteire dicebat. Et ei⁹ igeniū / suāq; doctrinā: ac splendore i tacti corporis sui / nec nō et abstinentiā / frugalitatē / oꝛones ceterasq; ei⁹ virtutes / oēs venerabāt. Celebrata erat marie grauis: vt et doctria cū veterib⁹ mulierib⁹ eruditis merito posset cōparari. Quod cōfirmāt ei⁹ luculentissime oꝛones quas maris p̄fificib⁹ Romāis aliquot destinauerat. Hicōlao v3 qnto / et Pio secūdo: p̄cipueq; i eo cōuentu quē Mātue egisse eū cōstat. Suadebat namq; et hortabat validissimis argumētis et probationib⁹ / nō sine maria exemplorū copia / cū pontifices: tum Reuerēdissimos sancte ecclesie Cardinales et christianoz p̄ncipes aduersus Turcum qui christianū nomen / et christianā religionem conabat euertere. Que quidez oratio / tātas p̄se ferebat doctrinā / tantūq; nitorem et eloquentiaz / quātū quis certe verbis explicare posset. Cui femine pp eam doctrinā et optimū dicendi moduz: nō posset dici / quantum laudis / quātumq; ornamentum eidez accesserit. Hicenus eteim Cardinalis grecus vtraq; lingua excellens / et qui i diuinis doctrinis maximum etiā vsū habebat: ea oratiōe audita / statim quadam admiratione p̄motus: vt corā agnosceret quā admirabilez et ratōe dicendi cognouerat: veronā cōtendere voluit. Hic quippe credibile videbat / suoz temporū feminaz vllā iueniri: que tanta eruditioe / tātaq; eloquentia prestaret. Qua visa: et audita / celeste poti⁹ q; humanum factum iudicauit: vnde eam in ipis virtutib⁹: et ipsas in se / ad magnaz dei laudem / suiq; edificationē admiratus est. Hec plane nō soluz studia humanitatis sed et philosophiam attiguit: nec etiam Theologie sacre ignara fuit. Conſecit inter cetera / Altracationē quādam / videt dialogū: cū vrbs sue p̄fecto Aluisio foscaro patritio veneto / viro egregie litteris culto: quo querebat: vtrū quadaz prothoplastus nō plus peccauerit / quā Eua: mandatum domini trāsgrediendo. In quo quidem ipsa Eua ille Adā tuet. Quod p̄gregiū sane op⁹ / plurib⁹ admodum placet: qd marie cū quadā noua theologia / cultuz et eloquentiaz i eo iuxerit. Inueteri / nouoq; testamto admodū fuit exēcitissima: vno et biblyā

Oratio isto ad pō. maximuz.

Dialogus Florbe.

ferme totā eaz didiciſſe cōſtat. Operum preterea quattuor doctorū atq; aliorū eque ſtudioſa. Nihil ferme ab ea dicebatur: qđ p̄ſi Auguſtini teſtimōio non ſtatim comprobaret. p̄uuum etiā hieronymus ſemp i man^u tenebat: uel pp elo quētiā ſuam/que eaz delectabat: uel q̄ plura q̄ ceteri doctores ad ſctās ſcriberet uirgines. Nō poſſet equidez enarrari/ q̄ absolute/ quāq; p̄ſumate doctri ne fuiſſet hec Iſorba uirgo/pegregia mulier. Preſtabat quoq; i enarrabili cor poris dignitate/optimis morib^{us} predita. Habitus aut ei^{us} corporis ſemp quaſi ad uidue cultuz accedebat: quē in tota uita cuſtodiuit ⁊ geſtauit. Hata igitur octo ⁊ triginta annos/ ſūma māſuetudine/ ſūmaq; gratia i oi parte uite claruit: ⁊ nō tātum his quib^{us} erat coram nota/ ſed etiā illis quib^{us} nūq; fuiſſet uifa: tan tum ualuit/ tātūq; potuit fama ⁊ nomē optimaz uirtutuz i hac uirgine. Atq; tā dez hūc cōſumatiſſie uite ſinē nacta eſt Iſorba uirgo eruditiffima oi prope lau de etiam cumulatiffima.

De Iſabella Ferdinandī Regis vxore. cap. clxiiii.

Iſabella Regina Neapo litana, ei^{us} nois ſecunda/ ex cellētiffimi regis Ferdinā di pudiciſſima cōiux: hoc āno: qui eſt quintus ⁊ ſexageſimus ſa lutus nre ſupra milleſimus ⁊ quadrin gēteſimus: apud neapolim regiā ſuaz quartodecimo chalēdas Aprilis/ cū ma ximo miſerorū icomodo deceſſit: ⁊ re gio funere elata/ i diui Petri martyris tēplo eſt tumulata. Mulier ſane cūspi cua ac innumerabilib^{us} uirtutib^{us} iſigni ta. Que iprimis Tarentini principis nepris fuit: quam quidē Alſonſus Rex filij nuptijs iūgendam oi ſtudio/ iccir co cōtendit: ut regnū filio magis magiſq; firmaret: preſertim pulchritudine il liuz ⁊ uirtutib^{us} maxime adduct^{us}. Excellebat eteim in ea iprimis eximia forma quāta marie dici poſſet. Nā regalis illi ex igenio aspect^{us} ut uel ſolo aspectu/ re gina facile poſſet ab oibus iudicari. Erat maxime eloquēs/ maxima ue ozonis ſuauiditate predita/ affabilis iprimis pudici mores/ ac ois pudoris pleni. Dele ctabatur magnope uiris doctis beneq; moratis. Probe mulieres/ probeq; ige nij ſemine illi maxime cōdi erant: ⁊ ḡa apud illā plurimus ualebāt. Ex regia autem ſua ipuros hoies/ ⁊ minimi ſenſus prudēter ſubmouebat: quos uero oi dicerat igenio preſtare ⁊ grauitate oi ſtudio ⁊ impenſa/ ad ſe accerſiri faciebat/ quos certe caros gratosq; habebat. Nec minus uocabat ad ſe mulieres ⁊ uir gines tam uiro maturas/ que illi iprimis nō modicū care erāt. Habatq; operaz ut i tebus diuinis ⁊ hūanis pegregie iſtituerent: cū quib^{us} ⁊ perſepe ſuas lara bat curas/ honeſtiſſimis ai remiſſiōib^{us}: quā quidē uiuēdi ratiōez optimā/ mul ti cernētes ⁊ itelligētes/ nō iā regiā eius domuz/ ſz potius religiois locuz eſſe aſtruebāt. Habitus eius ⁊ corporis cultus ſūme modēſtie idices erāt. Nec itaq; prius q̄ Regine nomē adipiſceretur: Calabrie cū Ferdinādo marito ſuo ipa uir: poſtea uero q̄ Regine nomē inuenit: maiore diligētia ⁊ ſtudio id tueri con-

tendit: idq; ſeruare in maioribus opibus p̄ſtituta/ quod ante iſtituerat: ⁊ hoc religioe duce ac alijs pluribus preclaris artib^{us}: ſic ut ea admirabilis adeo p̄di careretur/ ac ſi e celo ad hoies foret diuinitus demiffa. Poſt Alſonſi autē regis mortē/ Joānes Renati filius/ ex gallia trāſalpina cū exercitu in regnuz uenit/ ut id regnū paternū ſibi recuperaret. Sed q; ſui exercitus impatores/ Jacobū p̄/ cininū admodū ſtrenuuz ⁊ rei militaris peritiſſimum adduxerat. Quo audito/ eueſtigio Ferdinād^{us} rex Neapolitane urbis cuſtodia hui^{us} ſue vxori regie oēs comendās/ ipſe aſſumpto ualido exercitu rebus oibus ornato/ ut caſtra caſtris opponeret p̄tra hoſtes profect^{us} eſt. Que ciuitatis admiſtratiōe ſuſcepta/ ſex ppe annis/ eā magno p̄ſilio maximaq; prudētia admiſtrauit/ atq; in ſūma gete ⁊ pa ce/ amoreq; ciuiū p̄ſeruauit. Quādiu aut urbi preſuit/ multa iuſtitie etēpla edū dit/ ⁊ id aduerſus nocētes magno quidē ⁊ excelſo aīo. Nōnūq; ad maritū mi ſi dicēs/ nulla ſe afficeret moleſtia: neq; quicpiā timeret de reb^{us} ſuis/ donec ip ſa preeſſet. Nāq; in tātis occupatiōibus regni ſui occupata/ uoluit res diuinas intermittere/ aut p̄ces/ aut ieiunia negligere atq; alia huiuſce bona/ q̄ ad placā das celeſtē irā p̄tinerēt. Et ob id ēt utebat magna liberalitate ⁊ frequēti pau peres: cū eſſet mulier optima ⁊ religiois cuſtos. Eōtinētib^{us} eteim ſcibus ad deū agebat ut regnuz illud ſibi tueretur: ſi ad ſalutem aīaz ſuaz eſſet futuruz: Eūq; rex aliquādo in ſūma uerſaret triftitia/ ⁊ q̄ſi iaz aīo p̄cidiffet/ ei^{us} exercituz ab hoſte ſuſo: neq; ei eēt aliqua pecunie ſpes: q̄ bellū reſtaurare poſſz. ipſa pru dētiffima ſic cū ſuis ciuib^{us} egit/ ut regi opes ferēt/ eideq; ſubuenirēt. ut ſatis p rōne t̄pis magna p̄tracta pecunia: eā oēm ad marituz miſerit reſarciēdum. Si mul erborās/ ſimul ēt p̄ſolās/ nihil timeret/ nihilq; uereret/ poti^{us} ſpē oēm i deo collocaret. foreq; ut breui/ ois triftitia ai/ oisq; alia egritudo/ maximū in gaudiū ⁊ leticia comutarēt. Itaq; itra paucos dies factū eſt. ēt patri ſui opa v3. Tarē tini principis. q̄ duduz Joānis p̄dicti Andegauēſis reb^{us} marie ſtudebat. adu ctus huius nepris ſue p̄cibus/ repēte rex Ferdinādina melioze loco eē cepit. reda cto. ſ. in melioze ⁊ trāquilloze ſtatū rex Neapolitano regno: nā deiceps maiore cuz glā regnauit. Quō pius ei^{us} nois ſecūdus pōtiffex Ferdinādū regē dyadema te ipoſito p̄firmauerit. Regno igit hoc mō pacato Iſabella diſſimilis vnq; ſui eſſe uoluit: p̄ decē reliquos annos quos poſtea i regno eodē egit. Regia certe magne uirtutis/ ēt hodie uſq; p̄ totū regnū illud magno celebra^t p̄conio: frequē tiſſimusq; de illa ſermo/ cū ſūma plane teſtificatiōe uirtutis ⁊ beniuolētie in illā oium. quāti hec regia uirtute p̄ſtiterit/ nō pax certe eſt argumētū. Tā cara itaq; accepta marito fuit. ut illā ppe diuinā ſeminā eſſe preſtare^t. q̄ ut ſuo ſtudio ſa tiſſaceret: quo dū uiueret affici mario p̄ſpexerat. iuſſit tēplū beati petri marty ris magnificētiffime reſtaurari: idq; cum mario ſūptu: in eo oppe pluſq; octo millia aureoz regē p̄ſtat ipendit. Que q̄dez pecunie ſuma/ collocata/ fuit in oi genere veſtis: q̄ magnificētiffima tēpla exornari ſolēt/ auro ⁊ alijs p̄cioſiſſimis rebus iterta. Audiebat cū maria ai iucunditate theologos de ſacris litteris di ſerētes: ſaſctap litteraz lectiōe nequaq; aliena. Innumerabilib^{us} itaq; uirtuti bus hec regina mirifice p̄dita/ cū annū primū ⁊ q̄drageſimū attigiſſet. febr^{is} cor repta in quādam incidit egritudinem: quā nūq; pudoris cā/ modicis detegere ſuſtinuit. Cuius morbi ſi ſubacta/ cuz obiuſſet oīa que xpianum decet hoīem/ leſu chriſti nomē ſemp in ore habens. ſanctā celo reddidit aīam. Cuius mozs

disciplina seruando ordines toto corpore armata: cum clipeo et nudato Ense: ian-
dita moliri visa est. Nec unquam visa ad huius castelli expugnationem: nec alio in plio
quam aspero et accri defatigari: sic ut omnes principes qui ad id spectaculum processerant
pre stupore prope amictus ferent: tanta virtutis potentia in tam parua femina prospicien-
tes. Postremo senatus venerunt: quod iam multum spei in petro bano: et hac celebri se-
mina collocaret: ad muniendam et custodiendam Euboeam contra turcos virosque mi-
sit. Quoadiu autem ibidem profuere ipsius vrbes illa validissimis presidij firmare:
in quo plane negocio ita se gessere: et ita opus nauarunt: ut turci ipsius viuicibus nu-
quam ausus sit ipsas Euboeam expugnatione agredi. Demum ipsi viro carissimo bano
sumo in calcide vrbe defuncto: et ab ipsa sua fidelissima coniuge bona magnificentis-
simo exequo cultu ibidem sepulto. Et ipsa haud multo post ex desinterio valitu-
dinaria effecta: que quidem morbum ex longo suo itinere contraxerat: cum in aeno habe-
ret venecias repetere: ut stipendium pro suis filiis continuaret. Metone peloponnesi vr-
bem tandem puenit. Ubi et in terra igravescente morbo exponi se iussit. Ibidemque
cum idies grauius laboraret: duos religiosos valde deuotos ad se accersiri iussit:
quibus tamquam vera christiana omnia aie sue curam credidit. Quibus sacramentis omnibus de-
uotissime susceptis: et testamentum cum omni integritate mentis edere voluit: et ante
omnia in remissione peccatorum suorum trecentos ducatos in pauperum christi manibus suis
liberaliter erogauit. Sepulchrumque sibi parari fecit. quod extructum: ut erat aie excel-
so suis propriis oculis itueri voluit. Postremo et ex more christiano inuncta: quam
de rebus diuis indefesse loqueretur placida morte extremam emisit spiritum. Eu-
ius magnifice femine virtutem tam admirabilem inter decora aliarum clararum
feminarum que memorande fuerant: hic coniungendas esse putauit. Quamuis hu-
mili loco et obscuris paratibus fuerit nata: ut alie mulieres que magno genere
prestant: et natalibus accendantur et inflamentur: ad emulanda ornamenta vir-
tutum: ex quibus omnis bonorum omniumque vera laus proficitur.

De Blanchamaria Mediolani ducissa. capi. clxvi.

Blanchamaria mulierum
nostri cui optima femina fra-
trici siorie Insubium ducis
vror. Philippique marie ite
ducis vnica filia: per omnia clarissima et in-
dulgentissima: et ipsa eodem anno quo et
predicta Bona videlicet in anno salu-
tis nostre millesimo. cccc. lxxv. i. oppi-
do suo Maregnani: agrum mediolanensis
anno etatis sue quarto et quadragesimo
christianissime vitam finiuit. Femina cer-
te ex omni parte perfectissima: cuius tante
perfecto erat diuine humaneque virtutes:
ut non morte solus: sed et mortis: omni carere debuerat suspitione. Quippe huius vir-
ginis tanta erat probitas: et morum omnium integritas. pudicitia. innocentia. fides. pie-
tas. scitimoniamque: ut prope fulgor et parentum claritudo. merito ab omnibus preteretur
ceteretur et appellaret. Impudicis quippe erat mulier admodum formosissima ac cor-
pore elato: decora venustaque facie: omni niue candidior: cum nitidis roseisque genis. ac

quoadam prestanti et singulari gratia ut ex effigie ipsius hic impressa quoscumque aduocare
potest. Eius itaque oculi grades et nigri: cum quodam inicanti fulgore ac splendore. Suis
que icellus status quoque ac habitus omni fulgebat decore et honestate. Suis propterea ser-
mo grauissimus. et mira suavitate videbatur editus. Erat insuper et re et nomine utique bla-
ma omni muliebri serui et dignitate prestantior ac cadoze pulchrior. Ita tanta erat
ipsius a pudicitia: ut nemo discernere maior ne esset an castitas ipsoluit illi: cor-
poris quam semper non venerati minusque admirarent omnes. Verba illius non solum pu-
dicas et omni verecundia plena. Verum in eisdem videbatur quoadomque salubris et cauillu-
s sine alicuius offensione cum delectatione quorundamque audientium. Tanta vero erat ipsius
humanitas et clementia. ut antequam quascumque superiores reginas et feminas. Vniuersam
eteiz nature bonitatem et a magnitudine in vniuersa illius vitam semper complecti vi-
dere visa est: ita: ut nedum iniurias omnes obliuioni penitus traderet: ymo etiamsi bene-
faceret: quibus iniurias accepisset: obseruatrici plane saluatoris nostri preceptum ait.
Mihi vindicta et ego retribuam. Oia neque pro modulo fragilitatis suetaque christiana-
nissima semper ad creatoris sui referrebat: que nouerat supra hominum merita muni-
ficentissime retribuere. Erat insuper ita placida ac mitis: ut sine cuiuscumque interces-
sore se adire volentem in tepestiuum duceret neminem. Quin ymo omnes ea attentione
atque leuitate audiebat: ut obsequentissimi numis benignitates representaret. Eius
fide nihil erat sanctius: quicquid enim semel permisisset: eorum mallet: quam minus effectum
mandare. Neque enim (ut solent fere omnes mulieres) erat comparande vel congregande
pecunie cupida: ymo liberalissima ymo pietissima et munificentissima: ita ut
nullam sibi unquam seruare voluerit pecuniam: sed oia que ex amplissimis suis pueni-
bus precebat bona: ea cuncta quam liberalissime et pro dignitate merentium distribue-
ret. Infinitas prope modum ingenuas puellas: que ob dotis inopiam (perissent forte)
suis pecunijs: viris legitime collocauit. Monasteria plurima tam mulierum quam vi-
rorum et Mediolani et alibi: aut restituit: aut amplificauit et exornauit atque locuple-
tauit. Vni nec inuolui de silentio: quod cum in predam placetia militibus traderet dila-
nanda huius intuitu et prece monasteria scitimonialium seruata fuere in quibus virgines
que plurime in pudicitia illibata remanserunt. Neque enim que christiana seruoque dei sue benifi-
centie immunem unquam esse voluit. Plurimam ite curam gerebat pro pauperibus defunctis
atque suis: pro quibus sine intermissione singulis annis anniuersalia plurima celebra-
re faciebat. Una equidem visa est hec virago Blacha: que ad comem bonorum omnium na-
tam fuisse iudicari potuisset. Neque minor eius iustitie obseruatia erga homines: quam pie-
tatis erga deum. Aliter enim: quam diebus obituram se aduocaret: eam dixisse: ob eam rem dum
tacet vitam transper cupere: donec eri alieno satisfaceret. Ita ob donandi et erogandi
prope deum magnificentiam alienorum non mediocriter plauerat: id tamen ut solueret
accuratissimo cauit testamento. Oia tamen eius iustitie munera hic in medium referre
non est opus: quam non modo illam omni iniuria ac maleficio semper abstinuisset: ita ope-
ram atque industriam omnem semper adhibuisse: ut nulli sibi locus pro pulsa ab alijs in-
iurie relinqueret. Quam ob causam mortuo eius viro francisco sforzia duce veneti
etiam quandam honestam causam videret habere iusti belli aduersus regnum suorum: ob
non absurdas quasdam suspitiones: tamen ob eius amorem ab omni bello prosus
abstinere. Quin potius eam perbenigne hortati fuere: ut bene desine se speraret:
cum nihil omnino pretermittere decreuissent: quod eius regno profuturum intelligerent.
Quam venetorum mentes cum finitimi ceteri cognouissent: longe facillius sunt adducti

vt omnino quiescerent: nec in hac clarissimā virginē tēptare aliquid auderēt: quam etiam p̄ virtutis magnitudine verebant. quos hostili in eam aīo esse censebāt. Habebat euz iustitie operibus: p̄iunctā hec Blācha nō soluz ingenij acerrimonia: quo dicto: citius res singulas discernebat: sed: z quādas prudētiam supra hoīs naturā: vt suo falli nūq̄ possēt iudicio. Hāc quippe muniēbat sup̄oborabatq̄ validius adminiculis temperātie: qua existimatio potissimum seruat oīs. Nam z cibo erat moderatissimo z vino dilutissimo: vtebatur atq̄ aqua mera nōnunq̄ quuz diuinis ieiunijs indulgeret: qd̄ eius rei sepissime faciebat. Quāta p̄terea in ea erat dicendi grauitas. quātusq̄ lepos: quāta uē suauitas. etiaz plurimi nūc qui loquentes eaz audierūt locupletissimi testes sunt. Loq̄batur etēim ornatissime ymo poti⁹ eloquebat: quū opus foret: z rursus rācebat: quum locus tempusq̄ requireret. Et cū nosset in perpollita castigata q̄ oratiōe: vtz maximā inesse ad oēs animi motus vel p̄citādos vel sedandos curauit assidue vt liberi sui omnes tā femie q̄ mares cū sapientie studio eloquentie p̄iungerēt maieftates. Honerat etēim sapētissima virago plurimū decere principē si apparate iperiosq̄ quicq̄ eēt dicturus necesse fore: vti oratiōe ornatissima atq̄ grauissima. Tradūt Corneliā Africani filiā permultum filijs ad eloquentiā. p̄fuisse qm̄ latinitatez perpulchre calleret essetq̄ disertissima. Et euz huic optime mulieri eēt vniuersa eius vita oīs honestatis plena: ita vt quottidian⁹ sermo mirificā quādas vulcedines oī melle suauiozem: grauitatemq̄ redoleret: vtz sniāz crebriitate atq̄ accūmie redūdāte: delectebat hec Blācha vbi diuini offitijs ceterisq̄ reb⁹ necessarijs functa eēt: nō occiosam eē: sed semp̄ aliquid lectitare: quo z sibi p̄deset. z meliores redderet suos liberos: lōge maiorē studio curabat vt filij sui quātū humanū paciebat ingenij: vt nihil ignorarent. z quod didicissent loq̄rent: z decore z apposite: vt quos parētū diligētia tam opulētum: tāq̄ florenti imperio munisset: hi quoq̄ doctrina z eloquentia ornarent. Huiusmodi enim studio eos p̄ditos lōge apud omnes fere admirabiliores arbitrabat. Id vō quātum p̄se tulerit vtilitatem: exemplum omnibus p̄spiciū reddere tam femie eius filie: q̄ mares. Deniq̄ euz a gubernatione tāti imperij tamq̄ difficulti liberata fuisse: hec virago: aiund̄ in somnis sibi apparuisse marituz suuz iam diu defunctum. Zisq̄ in hec verba sibi dormienti adisse eam visus est. Blāchamaria mihi carissima p̄iunx: scito quia quiescendi tibi iam tempus aduenit. Nō multum tēpus post vna futuri sumus in celesti patria: vbi omnia tranquillitatis plena sunt atq̄ quietis: tue de me p̄iētissime oratiōes apud deum clemētissimuz meruerūt exaudiri. Multaq̄ ei dez dedisse salutis documenta: ipsamē postea retulit. Quibus dictis cito disparuit: z ipsa statiz somno est soluta. Secuz igit̄ ipsa considerās z animaduertens que eadē dormiētī apparuerāt: post nō multos dies in languore mortis decidit. Eunq̄ p̄imum egrotare cepit: nouuz astrum exortum est: qd̄ antea nunq̄ illiusmodi: nec visuz nec auditum magnū atq̄ obstupēdum quid protenderet visum fuit. Nam vt multoz ferebat oppinio: cometes fuerat. Zic si deus ostēdere voluissz: ipso splendidissimo Sydere futurā ipsius post moxēz beatitudinē: vt sicut in terra omnium virtutum lumie preluxerat: eodez deniq̄ illustraret in celo. Quo factuz mirabiliter omnes viderūt: q̄ vna euz suo obitu: ipsam Sydus et hominū oclis occidēs: p̄tinuo euanuerit. Zic sic sui eni optia parēs p̄iētissimaq̄

Abortis in
matio.

Cometes
stella.

cunctis absterfa humanis: sordibus: z omni terrestri ceno purgata: cor poreisq̄ soluta vinculis: libera oīno. demuz leuissimo quodā volatu in celū fuit mirabiliter euecta: z in terris p̄petuo tāq̄ clarissima femina omnibus p̄conijs celebrata. Itēq̄ villa omnino est in hoc mūdo tāra: vel leuitas vel celeritas: que euz aie beatoruz leuitate aut celeritate p̄ferat. Et hec carptis dicta hic sufficiāt: que de tam illustri z perfulgida muliere monumentis perpetuis mādāda sunt.

De Constantia erudita femina Alexandri sfortie vxore. capi. clxvij.

Constantia eius nois iter claras mulieres bulus nri opis secūda. Mulier sane eruditissima. Alexandri sfortie p̄sauri flaminee puicice vrbis p̄cipis vxor. Amerinicz itidez p̄cipis ex Helisabeth vxore filia: anno salutis nostre. M. cccclx. apud P̄saurz vrbes suaz. cū magno sui populi icomodo. q̄dragenaria suuz diē felicissime clausit extremū: femina certe oīum muliez sui seculi z dec⁹ atq̄ prudētissima: ac (vt ita loq̄r) cōstās stipes sui regni: etq̄ solidū patrie firmamētū. Eui abineūte etate tāta fuit optima indoles z prudentia: tātusq̄ animi vigor: z facundia: insuper z pietas: iustitia: pudicitia: eximia: pulchritudo diuinarum: humanarumq̄ rerum cognitio: atq̄ deniq̄ omnes dotes: que de quacunq̄ matrona predicari possent. Eū eius menti ab ipsa sua adolescentia vsq̄ in diem mortis sue: inesse videtur: ac diuinus prope spiritus infusus: ad omnia maximā obeūda: z ingentia de se p̄standa. A p̄meuo etenim sue pueritie: ita omnibus disciplinis operam de dit: ac in earum studijs ita valuit: vt sine p̄monita: siue de improviso loqueretur: siue poetice: siue oratorie: siue philosophice: seu tandem de rebus diuinis in terrogaretur: aut loqueretur: ipsa non didicisse que diceret: sed potius composuisse arbitrareretur. Eius quippe in manib⁹ quottidie inerāt. Aurelij patris Augustini: diuorūq̄ Hieronymi. Ambrosij. Gregorij. z Senecae ac Ciceronis z laetatiū opuscula. Quātuz aut valeret prosa: aut certe Metro: esset admirāda: verbo quidem explicari non posset. Plurimas elegātissimas easq̄ perdoctas edidit oratiōes z epistolas: quas ad diuerfos dedit. Et cum esset igenti admodū p̄optissimi atq̄ versatilis: vt illico itelligeret z exequeret: eēt imitādo quicquid aliquem dicētem aut faciētes vidisset. P̄spicaciter adeo versus tuoz dispares: tumq̄ eroycos composuit. vt ex eozuz artificio: cultu: suauitate: nitor: ac elegātia: in admirationem traheret qui eosdem lectitasset. Quam sane poeticaz diceplinam: nullo (vt aiūt) tradēte: sibi: metipsa vēdicasse fert. Et q̄q̄ hec litterarum cognitio: vix in mulieribus apparere consueuerit: permagnū sibi vt viuētī tulit: sic deniq̄ z mortue: eius filia mai⁹ attulit decus: de qua mox nobis erit sermo.

C Eius p̄terea fides atq̄ coniugalis charitas in virum: singularis profecto extitit semper: q̄ merito in hijs ceterisq̄ virtutibus: potuisset euz penolopis cōstantia erga Alyrem maritum suum: aliarumq̄ vetustissimarum matronaruz. de amore matrimoniali facile contendere: q̄ nullomodo eisdem in virtutibus impar aut inferior visa fuisset. Tanta equidem eius ab omnibus ferebatur pudicitia: humanitas: ac reuera ipsa Constantia: nec non z ingentes virtutes: vt ne sciam quis poeta: aut certe egregius orator: ipsa omnia: posset sermone cōgruo explicare. Erat insuper ipsius in omnes (etiam in finimos) facilitas z misericordia: tanta: vt constet neminem vnq̄ ab ea discessisse nisi letuz: z bene ab ipsa persuasum. Deniq̄ mortura: anteq̄ ex hac vita demigraret: hoc eā dixisse ferūt. Nihil

vnq̄ se se efficisse cuius penitētiā merito subire deberet: preter vnuz: quod ta-
men inde nō prodidit. Hac igitur via incedēs Eōstantia hec/mulleruz sane op-
tima: 7 matrem Helisabeth ac Baptistam illā aulam suaz. de qua nobis supe-
rius fuit sermo in omni re: 7 virtute ac disciplina permonstrasse cerce videre vi-
sa est. Itaq; eiusdemodi indole hec Eōstantia tandem fulgens ac tam diuinis
predita laudibus: tot tantisq; circumornata dotibus felicissime ex hac vita de-
migravit: relictis superstitib⁹ filio Eōstantio qui patri in regnum postea suc-
cessit: 7 Baptista filia inclita 7 illustri matri quam similitima. ex Alexandro sfor-
tia marito suo editis.

De Baptista Urbini ducis uxore. capi. clxviii.

Baptista eiusdem nominis secunda preclara femina predictę Constā-
tie illustris filia: ex Alexandro sfortia edita: Federicq; Urbinitis
ducis inclita p̄iunt: ac superioris Baptiste eruditissime femie pro-
neptis. anno a natali christiano millesimo quadringentesimo 7 se-
ptuagesimo apud Ugubiu vmbrie prouincie vrbes suam iuuēcula admodum
mortem obiit. hāc quippe mulieres isignez aprimis annis Eōstantia eius ma-
tre decedente eius pater Alexander igenue 7 liberaliter enutrire 7 educare fecit.
Unde 7 in studijs litteraruz bonaz peroptime instituta. in ipsis atq; alijs per
multis virtutibus clarissima tādē effulsit. Hāc 7 ab initio sue (vt ita dixerim)
pueritē eam oratiōes pronūtiare voluit: quas ea in pueritia tanta grauitate 7
gratia pronunciabat: vt omnes summa admiratione obstupescerent. Ubi nō
adoleuit tanta profecit doctrina tantumq; in eloquētia accepit incrementuz: vt
admoduz adhuc puella existens: nullus ad domuz patris diuertebat aut ora-
tor vel princeps: aut aliquis ecclesie cuiuscūq; generis prelatus: quin coraz si-
ne vlla trepidatione orationem haberet: cuz multa ipsius comendatione. Erat
mediocri statura corpore sed satis venusta atque formosa: cuius quidem inces-
sus non sine quadaz maiestate erat. Per liberalis in omnibus suis offitijs. po-
ctos litteratosq; viros magnopere collebat: illisq; nō paruz studēs: Nec min⁹
illos certe quos cognouerat probo 7 aceri ingenio fore. Postq; autem a mari-
to ducta fuit. fere semper mariti ipsius regnum administravit. quia maritus ip-
se minus propter stipedia domi eē poterat. Et illi sic mariti rem ea iustitia mi-
rifice curabat: vt inauditum prope omnibus videretur. Aliquando etenim cuz
Romam accessisset pontificem maximum Plūm eius nominis secundum vi-
ram eruditissimum eloquentissimumq; salutare voluit: apud quem orationez
ta3 suauē tātaq; cū eloq̄ntia habuit. At pōtifer ipse sermone eius nō mīme de-
lectatus. Circūstantibus diceret. Ego domini mei sic mihi p̄suadeo: nullā in ita-
lia mulierē adesse q̄ sit cū hac vel doctrina vel eloq̄ntia cōparāda. Erat nihil o-
minus Baptista hec admodū hūilis 7 timorata: 7 eaz obrez persepetēpla salu-
tabat: 7 loca sacra adhibat precipueq; virginū religiosaz vtebat etiam cōsuetu-
dine proborū religiosorū atq; doctorum. Exercebat quāmaxime liberalitatem in
pauperes quos maxime medicare prohibebat pudor legitimisq; nuptijs vir-
gines paupes collocādo. Erat aceri ingenio 7 celeri p̄statiq; accumie. Inter alia
nō eius decora vereq; sanctimonie indicia hoc maximum 7 memoria dignum
fuit: q̄ tanq; diua illa Ecclia xpi martyr 7 virgo sub auratis vestibus in absen-
tia mariti cilitum ad mēbra domāda gestabat. Quando autēz vir eius ex bel-

lo confecto domuz redire contingeret ordinē 7 seriem rez concernens quē illa
adhibuerat idigerendo quasi mirabūsus dixisse ait. Non iam domuz sibi
videri sed certe religiosorum virozum conuentum igredi. Ad extremuz cum se
bris accutissima tādē eam inuasisset: quo quidem morbo intelligēs omnino
se morituram: neq; vllis remedijs fieri posse vt egritudo illa superaretur: quip-
pe que prudētis 7 magni animi esset: statuit equo aīo morti subesse 7 illam ve-
niētem extipere: quāuis nundum sextum 7 vigesimum excessisset ānnum: 7 flozē
ti etate exaceret. Unde mor tanq; mulier religiosissima 7 christiane religioni
deditissima christiano ritus omnes obiuit. Postremo maritum suum ad se cō-
uocās dixit. Queso mi carissime princeps: miq; dulcissime vir si vnq; te in ali-
quo lesi aut tibi minus mougera fui: vt mihi piētissime ignoscere digneris. De
inde subiiciens ait: Comēdo tibi obnixe aīam meam: atq; comunē liberos. At
tollens demum oculos ac manus: omnes profecuta est benedictione: vt me-
llus potuit. Quibus plane verbis tam pium animum declarantibus tota regio
princepsq; ipse maritus ad magnos fletus miserabiles lachrymas singultusq;
ac gemitus mor incitati fuere. Interposito autem paruo tempus spatio mor-
tua est: magnificentissimoq; funere a marito est elata. Post aliquot autem die-
es exequiarum illius nouo 7 inaudito decore genere ipse Illustris maritus
mortuam est profecutus. In que edita fuerūt omnia que placādo deo per re-
ligiosos adhiberi solent. Ad quem quidem honorem tam nouū tamq; inaudi-
tum talis funeris cōueniunt legati ex vniuersa ferme Italia ad huiusmodi ho-
nestandas exequias equi prope quadringēti. Quos inter Reuerendus Joan-
nes antonius Campanus Episcopus a Sixto quarto pōtifice maximo est trans-
missus. Qui de laudibus 7 vita admirandē virtutis huius femine funebrem
orationez: 7 ipsam elegātissimaz cunctis astātibus habuit.

De Margarita Illustrissima Anglorum Regina. cap. clxix.

Margarita illustrissima Dei
rici Britanie seu Anglorū
regis cōiur. Renatiq; oliz
Hapolitaz regis soroz p̄-
ter ceteras mulieres origie potētia ma-
gnanimitate 7 morib⁹ suo euo p̄claris-
sima femia pio pōtifice Rome i cathe-
dra petri p̄sidēte plena diez suū diem
cū mario sui nois fulgore clausit extre-
muz. Regina iprimis certe forma spe-
ctabilis 7 iuicti amoris i regē viruz su-
um adeoq; comēdāda vt ex eo sui no-
minis fulgorē meruerit ppetuz. Que
qdē p̄ter scemata q̄ mōtalib⁹ q̄nq; aliqd fulgoris afferre solēt 7 māsuetudie
benignitateq; liberalitate munificētia religione fidelitate alijsq; nōnullis vir-
tutib⁹ plurimū isignis fuit sed animi magnitudine ac armoz strenitate mlto
magis. De quib⁹ vnū dixisse satis erit. Quippe cū aliquādo audis3 maritū re-
gez i bellō supatū 7 captū rapti copijs plurimis collectū: celeri cursu vsus Ebo-
racū vrbē aduolauit: ibidēq; apō fractā potē Ebo: acēlez collatū signis acritū cū

hoste p̄lirix et d̄ hostib⁹ nō icruētā victoriā reportauit: captūq; odoardi regis ducem strenuissimū cōfestim in vltionez captiuitatis mariti securi percussū vitaz finire coegit. Prosecuta deinde hostes qui captiuūz abducebāt maritum itinere vnus dieiā lōdano vicit et profligauit: eorūq; plurimis interfectis: tāde carissimūz cōfortem icolumē recepit: vnde et igentes suo i sano pectore cōiungalis amoris se ofidit habuisse vires nulla illi certe formido obfuit nullaq; feminei sexus erubescētia nulla temporum qualitatis extimatio potuit Margaritaz hāc reginam vtiq; viraginē pro vita et cōseruatiōe decoris viri retrahere: quin ipsa oia facili labore subiret: quē neduz femine sed robustissimi ac bellicosissimi viri t̄muisissent agredī. Verum haud multo post iterato apud Eboracuz cū Odoardo qui se eiusdēz regni et ipse Regem extimabat isimul cōgessit: v3 beiricus et odoardus: vterq; diu obstinatis animis decertarūt et euz pugna p̄ duo decim ferme oras protracta fuisset. Tādē beirico victo eiusq; exercitu profligato ipse beiricus euz Margarita vxore fuga se hosti fuga eripere. Verum quā beiricus ipse i quodaz monasterio diuertisset: et agnitus fuisset ab odoardo captus et interfectus fuit. Regina autē Harbonā ad renatus germanūz cōiungitēs illesa tādē euasit. Eo eim i prelio cesa fuere boiuz triginta milia: i quo ois ferme Angloz nobilitas cecidit. Ego quidem reoz q̄q; nobis alōge cōstitutis icognita sint: lōge alijs facinoribus spectabilem fuisse margaritaz.

De Elisa magni Sfortie filia Robertiq; sanseuerinatis matre. cap. clxx.

Elisa magni Sfortie Atreduli filia: Francisciq; Sfortie isubriuz ducis germana ac Leonelli seuerinatis p̄cipis vxor: viduarum oium sacratissimūz speciem atq; optimūz exēplūz: āno salutis n̄re tertio et septuagesimo supra millesimūz quadringentesimū bononie moritur: et in diui Francisci templo igenti exequiarū pompa sepelitur. Mulier imprimis quidem forma corporis pulcherrima: quā probi mores atq; pudici mirifice honestate videbantur. Erat prompto ingenio femina: promptaq; lingua nec minoris certe habita erat animi. Que quūz nupsisset quindēcim ānoz erat etatis: et i decimo septimo grauida virum amisit. Jḡ filio edito: euz ex nomine Robertuz nuncupauit: quē et proprio lacte alere oino voluit: quāuis nutritrix illi adesset bona et bene morata. Hecq; postea sustinuit tanq; altera Antoma romana viduitatis optimūz exēplūz: de qua supra nobis fuit sermo: secūdo matrimonio aut nuptijs cuiq; iugi rata satis honeste mulieri nupsisse semel: sed omne reliquū etatis sue tēpus cū sūma pudicitia et pudore ac eximia laude p̄transire curauit. Curauitq; ipm filiu suum pro posse optimis morib⁹ in forma re: quoadusq; per etatē licuit arma gestare. Et euz esset mulier reu diuinaz admodū studiosissima ac religionis certe amatissima: iugiter et obnixe deū imōtalem exorabat: vt liceret hunc suum gnatum in omni morum probitate educatum vtiq; ad adultam suam etatem videre. Et iccirco bonis oibus ac maīna benedictiōe quantū i se erat semp illū prosequēbas. Vtiq; i hoc credēs parētū br̄dictionē erga filios maximā vi h̄re. P̄stitit itaq; hec sedula m̄ i filio educādo: que pia m̄lier vllō faustu elata potuit exhibē: nihil oino idignata vilib⁹ et misterijs q̄ educationē filioz secūf. Ob hoc at ē postmodū clarissio ipato re effecto plures cū filij sapientes tū oī honore p̄stātes sūt suscepti: q̄ magnis et opib⁹ et honozib⁹ celebres hodie apd̄ eoz p̄sanguineū isubriū p̄ncipē p̄mū locū

dignitatis obtinet. Vguit i hac tā clara tāq; prestāf semia icredibilis hūanitas sūma facilitas: ac inaudita prope comitas. Ibi vñq; sibi assumpsit nihilq; ar rogauit: q̄ mater tā clari impatoris vocaret: aut certe tantoz magnoz viroz filia soroz et vxoz foret. Longe equidē ingenio et morib⁹ Attalie iudeoz regine su pradictē dissimilis: que inflata propinquis: et regni cupiditate cum et ipa esset regis filia vxoz et soroz omnes illos q̄ filios aliqua necessitudine attingeret interficendos curauit: preter ioram qui clam⁹ matretera et manib⁹ sciuissime femine creptus est. Quaz quidēz Attaliam cū in factionib⁹ perseveraret ad extreme crudelissimo mortis genere interfectā fuisse comemorauim⁹: lacerata etēz crudeliter et frustra cesa: cābusq; absumēda obiecta fuit. Hō huiusmodi nature fuit hec Elisa mulier cōspicua ymo mitis ingenij mitiq; nature extitit: nec sibi quidquam assumpsit nisi semp christianissime viuere. Erat ei frequē i ore oratio: quā diuus pater Augustin⁹ in laudez diue virginis Marie matris dei disertissime composuit: illamq; precipue triginta illos dies celebrauit: qui mortis illius finitimi fuere. Quare ticinio profecta: vt tēplum diue Marie de laureto ex voto inuiseret et salutaret: quum Bononiaz vrbez attigisset. Ibi vnicus ei filius Illustis Robertus occurrit: que ante mortē suam admodū videre optauerat. Quod euz ei cōtigit: maxio gaudio: maxiaq; leticia ab eo excepta et visa est. Ibidemq; aliquādiu subsistēs: itra illud tēpus grauissima egritudine correpta: hunc vite finē eam habuisse prodiit: sō semp dilectissima: quā fili⁹ imperator strenuus singularis pietatis singularisq; amoris: quib⁹ i matrē afficiebat: āplissimo funere et pōpa extulit: cū magna ciuiū Bononiēsiuz frequentia.

De Ricarda Nicolai Estensis Marchionis vxore. cap. clxxi.

Ricarda icela m̄lier Nicolai Estēsis nobilissimi Ferrarie Marchionis vxor Thomēq; Saluciā p̄ncipis filia: hoc āno q̄ q̄rt⁹ et septuagesim⁹ supra millesimū et quadringentesimū a natali xp̄iāo ānus: admodūz sener ferrarie viuēdi finē fecit. Fuit hec mulier ab adulescentia vsq; iseniūz admodūz venusta: decoraq; facie sermone raro et prudenti sane atq; decenti: prout et eius fili⁹ princeps Hercules nūc habet: qui certe inder est singularis prudētie: tam i viro q̄ i femina: eratq; ingenij p̄stātis: vt mulierēz decebat et vxorem p̄ncipis tāti. Religions christiane marie cultrix: nec sine magna liberalitate: Et i oibus rebus siue actionibus senitebat timētē: si probare ac vere christianā esse. Amabat precipue oēs: quos sciebat excellētē eē virtute p̄ditos: quib⁹ et multum ac plurimūz tribuebat. Humanaq; et facilis Quādiu vixit maritus: oī honore et gratia fuit culta: et a ciuib⁹ suis plurimūz comēdata. Virum suūz post deūz semper marie excoluit. Eratq; leuis et facilis ac in omnibus admodum paciēs: et q̄q; noscet legem cōiungalis federis ab eo sepe esse violatam: eiusmodi iuriam nihilominus prudēter perferēbat: ymo tā q̄ tertia emilia Africani vxore i nulla re sustinuit vñq; ostendere talia sibi displicere: et si egre ferret: magnoq; eo facto afficeretur dolore. Hec duos marito suo Nicolao tantummodo edidit mares Herculem scilicet et Sigismundum (adhuc superstites) magne potentie et virtutis viros qui decedente patre a regno pueri admodū submoti p̄ leonellū fratre maiorē illegiptimū illico neapoli sūt om̄issi. Que m̄ magnanima cū videret regnū p̄nuz penes filios n̄ eē plurimū idignata Salutū ad p̄ez e ferraria ē p̄fecta. Ibidemq; tā diu patres esse

statuit donec filios reprobos esse cognosceret. Mansit itaque haec tam clara femina apud patrem prope ad extremum vite sue tempus: quod fuit spatium triginta duorum annorum: custodita pudicitia, et omni decore cum summa eorum populorum gratia. Nam cum esset elegantis spectie iuuenis, admodumque formosa, concubina et viduitatis perhincem gloria: sic ut posteris magnis antiquis Romanis matronis omni praestantia et excellentia merito comparari poterit: de quibus supra multis in locis meminimus, quod florenti etate viros amiserunt suos. De quippe matrimonium suum expectantibus hoc responso nuptias respuebant viros, scilicet suos adhuc sibi supstitos adesse dictantes. Sic et haec praestantissima Ricarda: quorum multi principes et quidem clarissimi ac potentissimi illi nuptiis coniungi vellet: omnibus respondebat: factis sibi esse quod semel nupsisset. Domini patris vitam agebat celibem: omnibus gratam omnibusque cara. Eum deus spes suam in vno deo, et in filio Jesu christo collocasset. Annos duos et triginta vitae praemisisset, et quod apud patrem egit, donec Hercules eius filius natus: maior partem principatum adeptus est. Que cum iam vergeret in extremum pene senium, maxime gaudio est affecta, gratulataque est deo omnipotenti tam singularibus in filios meritis collatis. Statimque magno comitatu a Sygismundo eius filio minorum est ferraria perducta. Ubi et a filio Hercule principe cum maximo gaudio atque leticia est excepta: hac gratulante, quod tandem imperaret illo etiam non parua leticia declarante: quod ex tanto intervallo eam videre nunquam contigerat. Mutua igitur inter eos fuit gratulatio mutuaque leticia. Post hoc breve tempus spatium, quod leta egit cum carissimis filiis: alia si minor accessit exultatio. Quod Hercules princeps Leonora Regis Ferdinandi parthenopei filiam duxerit uxorem. Cum qua haud multum vixit, semper tamen in mutua satis benivolentia mutuoque amore coniugali. Postquam autem finis vite, tam eximie femine Ricardae advenit: maria iam natu, febri gravi oppressa, omnia ea sollicitate obiit: que in morte christiana traditione servatur: preciosam vestes suam omnes per templa distribuens. Et toto pectore et animo in deum viuum conuersa, extremum reddidit spiritum. Eius obitu filii magnificentissimo funere eam extulerunt. Eiusque tam praestantis mulieris virtute, honestate, constantia, denique hic attingimus. Docuimus statuentes multis, que inferendis malis, minus constantes existunt. Que sane praecipue causa fuit: ut tantam mulierem ac tanta virtute praestantes inter claras anumerarem: quae hac etate clarum nomen sunt assecute.

De margarita Schocie optima Regina. cap. clxxii.

Margarita christiana scilicet ac christianissima dacorum regis filia, Jacobi quoque Schocie principis uxor: tempore hac nostra, Sixto, scilicet pontifice quarto praesulante in Schotia insula, singulari prudentia, ingenioque ac scitumonia in pretio fuit non modico: quo autem tempore sit extincta, nobis cognitum non est. Admirabili imprimis forma et castitate excelluit. Uisumque fuit multarum virtutum decus secum attulisse: quum in hac lucem edita extitit, nec minimum gloriae splendorem secum contulit. Inter alias mulieres occidentales clemens fuit: et incredibilis religionis, deo et domino nostro Jesu christo tota dedita. In pauperes vero et inopes summe liberalis: veros etiam religiosos multis inoffensis excedens. In subditis suis quibus sperabat admodum facilis et comis: quos plus prudentia et moderatio, quam iusticia curabat. Observabat autem ipsa lege magis a suis populis, quam maritus ipse suus, quod in administrando regno aptior esset. At ipse maritus ut pote insolentior uxoris virtute semper premebat. Que quidem contumelia eius mentem

non parum cruciabat: et cum prudens admodum ac religiosa haberet: omnia singulari patientia equo animo perferre studebat: neque intermiserat suavitatem verborum ac morum committat, quominus illud ex animo amaret. Saepius monens, malet cum virtute, quam cum vitis vitam agere. At ille pretermodum insolens, mulieres aspnebat mulierisque sana monita respuebat quibus rebus, fiebat ut omni regni parte preceps iret. Quod cum maxime populis suis displiceret: consensu germani illi, atque regine, in vincula est coactus: donec regnum male affectum pristinum rerum statum restitueret. Ipse quoque rex eciam et deposita omni insolentia, et bestiali feritate melioribus artibus regnum deinceps administraret. In illa tamen custodia semper regio cultu servatus est: ac sub eius titulo universa regni negotia disponebant. Ubi cum aliquandiu stetit existimantes, quod pristina illa insolentia deposita ad sanitatem reddere debuissent: in libertatem a fratre restitutus est. Quod cum factus fuisset maioris odii Regina, quam area insectatus, a se expulsus, in loco qui ab illo aberat triginta passuum milia collocari iussit: sic ut neque dum viveret, neque etiam post mortem, eam videre voluerit. Quam quidem calamitatem per triennium cum incredibili patientia, et animi tranquillitate sapientissima regina pertulit. Quod sane tempus totum in rebus divinis expendebat: neque quidem de deo rebusque divinis cogitabat. Incredibilis quoque fuit castitatis mulier, que ut rumor erat: cum marito rem nunquam habuit, tanquam altera Zenobia palmyrenorum regina, ut supra dictum est, nisi sobolis procreande causa. Ubi vero comptus habebat: fore gravidam, nunquam postea nisi post partum cum ipso marito coire sustinebat. Eodem itaque modo tres mares marito edidit: quos versus ad mortem secum habere voluit: et maxime cum disciplina morum eos educare curavit: et quam maxime Jacobus, eius nominis quatuordecim annorum filius, qui illi natu maior erat, in omni virtutum genere instruere fecit: ut quam rex esset: postea alios regere sciret: atque alijs impare. Denique post triennium acri febre appetita, testamantum de licentia mariti coecit. Et morte superveniente filios ad se vocari iussit: et ad virtutem omnes equaliter hortata, maiorem natu Jacobum, impietatis hunc modum est affata. Mortem propinquam filii mi Jacobe per singulos dies, perque singulas horas mihi adesse concerno. Rogo te per obedientiam filialem: ut ante omnia deum verearis: et illius voluntati semper sis obediens: nec unquam defatigeris in omnibus bonis actionibus, fratresque tuos sic ames, sic colas, quantum teipsum denique complecteris. Ubi autem patri tuo in regnum successeris, subditos tuos ex animo amabis: et in uniuersos iuste clementer liberaliterque te habis. In audiendo autem eris facilis et phumanus. Dabis quoque operam, in summa eos cordia continere: ac regnum omne maxime occidit coferuare: et ab omnibus tuis iniustis iniurijs, praesertim exulet auaritia. Eulor, preterea esto omnis bone extimatiois. Nullum tempus frustra amiseris, eiusque potius auarum eris. Nam pateat aures tue delatoribus, qui facile sunt ad ferendam discordiam: sed tanquam permittosus, in principio sumus, et execrabile venenum abhorreas, formidescas, et a te repellas: nam mihi non est gloria iuste et modeste regna gubernare, et administrare, quam illa felicitate acquirere. Haec atque alia huiusmodi quum filiis praecipis, momentum suum ne quod premitteret: etiam benedictione et omni alio bono documento, quibus eos est persecuta. Haec post multum temporis spatium, tota mente et animo, et cogitatione in deum conuersa, a sancta deo redemptori suo reddidit. Creditum est veneno peritissimam, et per visum decessisse. Quam obrem a filiis, et tota familia, magno luctu et lachrymis decorata, regali comitatu et

Prima matris ad filios documenta nota

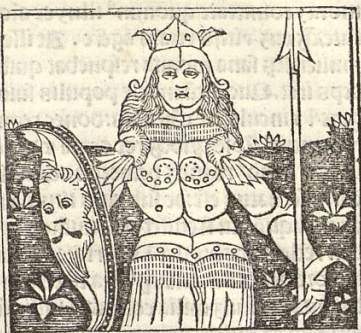
1572

pompa est elata: tanq̄ regina sancta: oī gloria z honore vtiq̄ digna.

De helisabeth Hispaniarum inclita Regina. capi. clxxii.

Elisabeth hispaniaz christianissima: optimaq; Regina: Henrici regis et superioris Margarita coniugē vnica filia suscepta: aīo millesimo: quadringētesimo: septuagesimo quinto: nupsit fernādo iclito zragonie regis filio: que quidē vna cū marito ipō nūc vsq; i regnis p̄ris z mariti cū suo marito noīs fulgore regnauit: annis. xxii. Que certe n̄ solū ob regā maiestates: s; ob multaz virtutū prestātiā: vniuerso orbe christiāo: nūc plurimuz in

signis z inclita habita est femina. Propter quod: nō modo hispanis: sed z vniuersē christiāe religioni: (vt ita loquar) scitissimū numen ac quidez venerabile ē censenda. Que etsi fortuna amplissima: z sumis honorib; ac nature gratie muneribus plurimū decorata videat: tamē ex reb; strenue gestis: eam ab immortalē deo: quodā certe peculiari beneficio procreatam esse censueris. Eo quia est extimīs meris incomparabiliter insignita: z admirabili extimāq; ac incredibili virtute decorata: aīo v; cōstātissimo: pudicitia: seueritate: animi virtute atq; magnitudine: deinde grauitate: religione: sanctimonia: pietate: ac erga deum orthodoxamq; fidez nimia deuotione succensa. Quibus ex reb; vt z ipsa vna cū viro predicto: i eternum vniuerso inotescat mundo: laudib; exquisitis i celum vsq; extollendam puto. Et ideo si icomemoriādis ipsius singulis excellētissimis facinorib; lōgins lōgins forte me habuero: idulgendum vtiq; mihi est. Eum laudādū z cōscribendū materia adsit ampla: z ea ip̄simis pulcherrima. Hec itaq; vira: go helisabeth post p̄ris iteritū: cuz p̄num z Auituz Castelle regnū magnū obtinuisset labore: ip̄simis expulsis oibus domesticis z finitimis hostibus: ac de oibus parta victoria: mor id regnū suū in omni pace redigere curauit atq; eā obzem oib; pepercit. Quam ob causaz: illico oēs eam ac virū suum propter eorūz incredibilem clemētiam ac humanitatem tāq; proprios parentes: z amare: z venerari ceperunt. Quibus felicissime z scitissime ex sententia gestis: vt est christiāe religiōis amātissima. Iniquo perferrēs animo q; Mauri Maometāi eaz hispanie partem tenerent occupatam: quam Bethicam seu Granatensem nouisimi vocant: secum cogitare cepit: quoniam pacto eam tādem post sexcētos septuaginta quinq; annos ab eisdem possessam: liberare posset. Et cuz marito suo Rege fernando ac alijs regni sui principibus cōsilo habitō: tādē decretū fuit: vt oīno ipsa Bethice pars app̄deret: z nō id tātū ad āpliadū regnū suū: s; ad ppagādā xp̄iani noīs verā fidez: atq; ad stabilimētūz diuini cult; fieret. Vñ z innumerabilibus exercitibus tam maritimis q; terrestrib; cōparatis: ip̄simis bt̄issimi Jacobi apostoli Hispaniaz patroni p̄mōita oraculo: mor i Almasaz mediterraneaz vrbem munitissimam mouit: z illā haud m̄lto post expugnātā cepit. Qua capta: cōfesti ibidē basilicas z tēpla p̄multa ad sacrificia celebrāda

instaurauit z erexit: quib; z multa donaria z munera obtulit preciosa. Ea q; vīctoria tam felicissime cōfecta ex tēplo: alio p̄ualido exercitū cōgregato: vniūc suz regni granate agrū depopulare: z ad vsq; ip̄ius vrbis granate cōfines: oīa igni ferroq; vastare p̄cepit. Quo terrore plurimas vrbes munitissimas parti armis: partimq; volūtaria deditiōe cōprehēdit. Quas iter: fuere Zlora: Sētinelum: Ebochinū: Romda: Marbelia: Earthania: z Carazabonella: ide Lorix: Helmalachia: insigni portu clarissima: atq; cōplurime alie. Hec nō z Mochilnū frigidūq; mōtez: zloraz: Eābiluz: Eolumerā atq; alia: z alia munitissima oppida: que lōguz enarrare foret: victoriosissime cepit. In quib; etiā cūestigio tēpla erigi z cōsecrari mādauit. Hisc; feliciter gestis: in aīo a natali xp̄iano. M. cccclxxviii. quuz ipsa prestātissima mulier atq; ei; marit; fernādus didicissent: Dauros oēs sui exercit; florē i Malacha vrbe post Granatēsem regā pri maria: Eiuitate videlicet oib; comertijs felicissima cōsttuit: atq; ipam vrbe: terra mariq; oī tormētōz generib; cōmunisse: denuo collecto ingenti exercitū maritimo pariter z terrestri: cū validissima classe: quadrigētoz v; z triremū z Mauiū atq; alioz lignoz paruoz pene innumerabiliuz. Eoq; i exercitū terrestri adērāt quindecim milia equites: z sexaginta milia pedites: cū octo milibus curribus: p tormētis alijsq; ad bellū cōficiēduz necessarijs deuchēdis: ad ipam vrbe obfidēdas z expugnādas prestāti p̄cessit aīo. Quam etsi p̄mo ipetu capere potuissent: attamē p tres cōtinuos mēses: illā durissima obfidē cōp̄imere voluit. Ita vt Mauri ip̄i: vltima inedia tabefacti: etiā imūda oīa: pro sumis pene delitijs comederēt. Qui quuz vidissent oīa in vrbe cōsumpta fuisse: viderēt q; arma bellica z oīs externi auxiliij spes sibe deesse: vrbis deditiōe Regibus pdictis christianissimis: coacti fecere. Itaq; Malacha ipsa tā insigni vrbe capta bonoz videlicet oīuz opulētissima: vniuersos mauros qui i ea iuenti sūt: qui sicut christianitatis nomē acceptare recusarūt: oēs pro seruis haberi: z sub iugo perpetue seruitutis venūdari p̄cepit: quos ad triginta millia fuisse referūt. Inde q; ante q; ipi Reges vrbe igrederēt: vt xp̄o dño n̄o: oīs victoria ascriberet: p religiosos z sacerdotes deuotissimos: tropheū scitissime crucis: p vniuersaz vrbe cū hymnis z cāticis sp̄ualib; ac oīs generis musicoz circūdūci: z i altissimā Zrcis turri collocari mādārūt. Sequēti postmodū die: abo triūphatores z ouātes cū igētū alioz p̄cipū: z militū: ac oisariā religioz comitatu: leta bādū oēs z xp̄o dño n̄o imēfas laudes evoluētēs itrogressi sūt. Quib; itrogessis: cōfestis Regina ipsa p̄cessiōes p plures dies: i ipsa quā marie: atq; in alias subactas vrbes: quotidie fieri instituit: vbi etiā ipamet: cū ceteris vniuersas ip̄suis vrbis ecclesias: (a Mauris diu prophanatas) suis pedib; iuuit z plustravit. Ac sacras vestes serico z auro cūtertas z vasa aurea atq; argētea: ceteraq; oīa: ad tēpla cōsecrāda necessaria: affluētissime misit. Est at bec Malacha ciuitas vetustissima: māt̄yrioq; plurioz scōz: z potissimū cīriaci z paulē x̄gis: ibidē coronatoz: nō mediocriter insignita. Hā idē martyres ea i vrbe post multa toētoz genera: lapidib; obruti: aīas celo reddiderūt. Hec tñ victoriosissimi reges: pp ipas victōias: p̄tēti eē voluē: donec z ipaz regā: z toto orbe admirabile Granatēsem vrbe: diu obfessaz z lacēatā p volūtariā eiufce gēg regis deditiōes obtinuerūt. Hāc eā i aīo salutē n̄e. M. cccclxxxi. rege z Barbaris deuictis populosissima Granata Ciuitas fame z armis domita: durissima obfidē ab ip̄is

Malachia ciuitatum regni granate: nota.

Malachia ciuitas granate.

De sc̄tis i mala cha vrbe alias martyrio coronati.

Granate captiuitas

Regibus obtenta fuit. Quibus certe regibus christiāissimis si verus sū iudicla fateri licet: plus debet vniuersa xpiana religio pp iuictaz eoz virtutem q̄ vlli certe hominum generi. Hācuz reliqui oēs xpāi reges atq; populi quodā igna uo ai torpore elāguēscē viderēt: soli hi hispalēses z Aragonēses Reges: nūc nūc q; iuētī sūt: qui igētī z excelso aīo vniuersaz occidiuā Barbariam represserint opprēsserit atq; fuderit z e fimb⁹ fugauerit. Quicq; z i oī christiāoz nūerō soli ausi sūt christiāe dignitati z vtilitati cōsulere. Huius p̄terea christiāissimē mulieris precipua laus i duob⁹ q̄z marie cōsistit. Quod cōtēplatiuaz pariter z actiuā vitas magnopere cōplecti videt. Hāc z quottidie i vsus paupum ex cōdicto cētuz aureos distribuē facit: p̄ter secretas elemosinas / quas ipamet pprijs manib⁹ cōtribuit. In sup⁹ z i exercitiib⁹ suis quadrigētos currus p̄stituit: i quib⁹ oīa necessaria pro quibuscūq; egrotis i acie vulneratis aut alta de cā i exercitu isfirmatib⁹ quod hospitale regie nūcupat. In quib⁹ plāe oīa Aromatica z medicamina p̄ physica z chyruagica necessaria iuēniūt. Cōstituit quoq; circa illud hospitale suū z medicos p̄tissimos ac cōplurimas matrōas z illas iprimis hōestissimas q; z que isfirmatib⁹ magna cuz diligētia deseruiāt atq; ministrēt: ne scilicet aliquid deesse huic suo scō p̄posito videat. In suo itē exercitu cōplurimos religiosos deuotissimos doctissimosq; cōstituit: qui diuina sacra critica quottidie celebrēt ac sermōes z exhortatōes d̄ lege dī militatib⁹ faciāt. In suo autē exercitu nulli lenōes: nullaq; scōra: nullēue blasfemie seu p̄iuriz s; nec ludi mali iuēniūt: ita vt dicere ausis exercitū illud suuz potius religionē q̄ militiā fore. Est z isuper tāte sc̄timōie tāteq; deuotiōis mulier: vt diuinū officiuz religiosoz more quottidie exoluat. Habet iter cetera oratoriuz quoddā p̄maximū z quidē pulcherrimū: i quo cōsistūt cētū deuotissime matrōe: que die noctuz pro felici hui⁹ rey exitu cōtinuas oīones z obsecratōes ad deum sū dūt. Quas iter z ipsa christiāissima femia quibusdā diebus (alij post habitis curis) persepe locum tenere dicitur. Quottidie quoq; serdeciz de diuersis sc̄tis Missas vna tātū hora celebratas audire decernit. In quib⁹ tāra cū deuotiōe interest: vt etiāz lachrymas ex recordatiōe beneficiorū dei z passiōis Iesu christi persepe effūdat. Quid plura: tāte est hūilitatis z māscuetudis vt nullaz prozsus aut i ornāmētis aut vestimētis de se iactātiāz prese ferre videatur.

De Barbara iclita muliere principis Matuani coniuge. cap. clxxiij

Barbara natione Germana Illustris Ludouici Songiage Mantue principis vxor: z Joānis Burdinbū di eque principis filia q; Joānes tante dignitatis excellit: vt vnus ex illis sit qui Romanū deligat Imperatorē: hoc āno: qui est secūdus z octuagesimus supra millesimus quadringētesimus a natali christiano ānus apud Matuaz insignem urbem suaz vitam cuz morte mutauit. forma hui⁹ illustri mulieris imprimis fuit prestans / venerabilisq;

aspectu ingenio vegeto z acri. Sermo eius z prudens z grauis semper quādā comitate conditus. Prestabat in ea continens vita incredibilis pudicitia ac memorabilis quedam liberalitas. Pacis studiosa nulli labori parcens: dum omnem ritam omnemq; discordiam tollere posset. Prestantiam quandam ingenii consilium eximius prese ferrebat. In administratione regie sue lauta z splēdida supra q̄ dici posset. Rebus suis semper vtilis atq; opportuna. Auaritiā insectabatur vt pessimum venenum. In eius cetū z comitatu numerabatur cū virgines tum etiam matrōe claro genere nate: nec minus honestate morum z omni pudicitia p̄dite: quarum consuetudine plurimū delectabatur. In omnibus exercitationibus suis more sacrarum virginum crebro religiosorum templa ac monasteria salutabat: conferrens in eos multa liberaliter. Exemplo erat suis populis in omnibus actionibus sane laudabilibus nec intermittebat op̄tare cum abstinentia daret sibi deus proponeretq; ostēdens recte administrādi rationem. Existimata est benigna in audiendo z perliberalis. Nec quātus inse erat paciebatur ase quemq; dimittere nisi letum z voti compotem. Tanti p̄terea faciebat omnes honestis moribus z virtute p̄ditos: quātum bonis z grauib⁹ viris tribuendum iure optimo est: quos aduenientes ad se cuz vi disse statim prior vrbāissime illis occurrebat: z manibus attollebat. Nec paciebatur quemq; sine tegumento capitis secum loqui: nunc illum alium nunc manu apprehendens: magni recte amoris inditio illud celebrans: z in ore frequens habens: quamuis dignitate ipsa p̄staret ortu tamen omnes fratres vtiq; se habere. Mirum immodum cunctis affabilis neminem respuens neminem aspernans. Alctus eius imprimis sobrius nec quidam Germanorum moris in cibo aut potu de se ostentabat. Maxima afficiebatur voluptate si honestis moribus mulierem nacta fuisset. e contra non modicum indignabatur si impudicam aut minus honestam inuenisset. Eunq; esset mulier secūdissima quinq; mares marito peperit: quorum primus fridericus nomine qui patri in regno successit. Secundus Joannes franciscus dignitate corporis excellens nec mihi in omni re prudentia in armis cum magna sui gloria versatus. Tertius frāciscus cardinalis diaconus apostolicusq; senator. Quartum fudit Rodolphū in armis strenuissimum qui in anno salutis nostre. M. cccclxxxv. apud Parmam in acerrimo conflictu z pugna contra Carolum septimum susceptis inuictō animo obruncatus est. Quintum enira est Ludouicum Mantue episcopum pastorem z principem certe liberalissimum. Et feminis autem prima Susana dicta que propter gibositatem religioni se dedit. Secunda Porothea formosissima que spona decessit. Tertia Ecilia inter religiosas sacras computata. Quarta Barbara que in germania nupsit. Quinta z postrema paula itidem i germanie curitie principi matrimonio copulata. A quibus omnibus est omni pietate z amore filiali optime culta. Post autem mariti decessuz per trīenium superstes fuit: quod sane tempus in sūma existimatione z illius principatus vtilitate (vt erat mulier clarissima) actum est.

De Hippolita vicecomite Alphonse regis iuge. capi. clxxv.

Hippolyta Alphonſi ei⁹ no-
minis ſecundi Neapolita-
noz regis vxor: ⁊ grāciſci
ſfortie Inſubriū ducis op-
tima filia. anno ſalutis noſtre octauo ⁊
octuageſimo ſupra milleſimū ⁊ q̄drin-
gēteſimū Neapoli cū magno ſui nois
ſconio deceſſit. Quaz certe iter claras
heroidas ſemias cōputādā merito pu-
tamus. q̄ preſtatiſſimā eā fuiſſe p̄ſtat.
qm̄ permultis claruit virtutib⁹: omni
p̄pe vite ſplēdore rātis parētibus or-
nata. tātoq; marito decorata. Educata
nāq; fuit domeſtica illa diſciplina illuſtriſſime illius viragis Blāchemarie ma-
tris: que vt predictū eſt) ſummū pudorē ſummāq; pudicitia reb⁹ in oib⁹ ſen-
per haud dubie preſe tulit: preter alias optimas artes. quib⁹ preſtitit tāta ſcla-
ra mulier. Inſtituta autē a puero fuit. liberalib⁹ ſtudijs. in quib⁹ tātuz p̄fecit:
quātuz ſatis p̄tineret ad ei⁹ futuraz magnitudinez ⁊ regni maiestatē. Cōſpicua
deinde forma fuit: quā plane ſingularis grātia ipſimis honeſtabat ⁊ quedā
impj maietas ⁊ māſuetudo ⁊ grātia. Erat ſatis eloquēs ⁊ taz humanis q̄z di-
uinis litteris erudita. Et cū miti admodū eſſz igenio nō mediocriter miſerebat
illas mulieres quem nō honeſte viuerēt: quas ſemp leni quodaz ſermone cō-
monere nō dedignabatur. O dia ⁊ ſimultates ſi que iter ſuos orta fuiſſent extē
plo conabat extinguerē p̄cordiā ingerēs optimā eſſe dicebat diſcordiā ruruſ
pernitioſiſſimā. Reꝝ diuinaz ſemper maria ili cura fuit: ⁊ eā obreꝝ panis ⁊ aq̄
(inter cetera ſue ſctimonie iditia) illi frequēs cib⁹ ⁊ potus erat. Religioſozū vi-
taz ⁊ ieiunijs ⁊ oratiōibus p̄tinuiſq; precibus ſūmo ſtudio imitabatur. Loca
ſacra diuozūq; tēpla perſepe viſebat. In pauperes preterea ⁊ miſeros frequēs
eius liberalitas: p̄cipueq; i collocādis pauper culis virgibus maritis: ſed p̄
p̄ſioris ſtudijs cū omnib⁹ ſue ſortis fuit: tū etiā in eos quos anguſtijs rei fami-
liaris medicare pudebat: qui honeſtiorib⁹ diuitijs ⁊ fortuna in miſericordē eēnt
deiecti tā miſericors tā humana tāq; alienis malis dolēs. quaſi paupertatis mala
oīa ⁊ miſerias expta fuiſſet: in quib⁹ pietatis offitijs cū magna ai iocūditate vi-
tam agebat. In deo oībus ſuis cogitatiōib⁹ collocatis oīno atq; repositis. Ou-
niſicētiſſima in deum ⁊ hoīs ſupraq; dici aut excogitari poſſet. Unde ⁊ quecū
q; p̄ciosiſſima que ſecū e domo p̄terna ad maritū detulerat q̄ ſumaz pluſq;
quinq; gina miliū aureoz excedebat: oīa ſere eas obreꝝ in paupes p̄tulit. Inatu-
rali autē prudentia quadā excellēbat: in oībus negotijs nec ignara oīs pene bi-
ſtorie latine. In orāz preterea ei erat oīs regnoz ratio ⁊ que admodū cuſtodi-
ri regna deberēt. In ſup ⁊ res vrbanas callebat atq; in agricultura magnū vſuz
habere videbat. Sed neq; vllū gen⁹ vite muliebriſ ignotuz erat ei. Varias ar-
tes cuiuſq; generis hoīum ita igenio fuerat cōplexa. vt eaz commemoratiōe qui
aderāt mirarētur. In ſpernabat ⁊ aio ⁊ corpore aſe auertebat maledicos delato-
res atq; alias hmoi peſtes. In ſeminēq; patiebat vnq; aſe abire niſi letuz ac ſui
voti cōpotē. In uos mares ⁊ vnā feminā tātū marito tū Calabroz duci peperit:

quoz alter occidit anteq̄ illa obiret: alter vō ſerdinādus vocat⁹ poſtea rex ei⁹
nois eo in regno ſecūdus. Filia vō Iſabella appellata nūc vidua oli Joāniſga
leazj inſubriū ducis vxor: mri ⁊ auie p̄ oīa in quocūq; virtutū genere ſimilima
memoratur: multo digniſſima: cui⁹ paciētia atq; ai fortitudo ⁊ religio tales ac-
tate ſūt: vt ceteras in eīdē pacē oīum dicā p̄ſtare videat. Filius autē ſerdinād⁹
poſtmodū reſ aliquādo ad oſtētādā viriū ſui corporis magnitudinē ad huc
adoleſcētū ſubitis calcarib⁹ dū cogeret equū magnuz ⁊ ferocē ſaltu magnuz
loci ſpaciuz metiri: q̄ vires illius eēt: in terrā decidēs ab eodē pene oppreſſus
eſt Sic vt q̄ſi exanimis iacnerit p̄ plures dies. Quo caſu mater (eo viſo) i dica-
uit penitus morituz. Vex vt femia multe fidei ⁊ deuotiōis mox ad opē diuinā
cōfugit: decurrit quozq; ad oīum religioſoz p̄cezes: qui in toto pene eius regno
erāt: in quoz precibus multā fidē habebat repositā. Ad extremū euz corpore ſi-
lij icumberet nec vlla ſalutis ſpes oſtēderet: vmo multa mortis argumēta: ne
morientē ipſa cerneret: multis cū lachrymis ab eo diſceſit: ſeq; in cubiculum
ſuū ſolā reſcruit. Reſolutiſq; crinib⁹ ad effigiē btē ⁊ glorioſiſſime virgīs p̄ſtra-
ta lachrymoſis vocib⁹ expoſtulabat orabat ⁊ obſecrabat: vt ſibi filiū ſuū ſanus
ipſa miſericorditer p̄donare dignaret. Atq; tā diu ibi lacerato pectore poſtra-
ta p̄māſit: quādiu ſpūs eius (vt ita loquitur) ruruſ in corpore redierit: qd̄ quidē
miraculū p̄maximuz vidētes q̄ circa euz euz lumib⁹ aſtabāt ſtupēfacti p̄gau-
dio multi ad cubiculum matris renūciaturi cucurerūt: ⁊ ſic p̄ope. cubiuli ip-
ſius hoſtiū effregerūt. Quib⁹ nuntijs religioſa mater ad filiū aduolās euz dul-
ciſſimis oſculis ⁊ piētiffimis lachrymis cōplexa eſt. hoc tāto tāq; inextimabi-
li beneficio affecta aſtātes ibi ſe a lachrymis cōtinere nō potuerunt: hoc tā ino-
pinato matris gaudio ⁊ bono comoti: ex illo poſtea q̄z viri: beatiffime virgini
ingētes grās egit. Poſt hec haud mltro poſt apoſtemate i capite correpta eſt.
Eui⁹ tāta fuit vis: vt ſinē illi vite ſtatueret: cū duos ⁊ q̄draginta etatis haberet
annos. Que vt mulierē decuit xpianā: oībus offitijs chriſtiane religiois ſuncta
memoratur. Regioq; ſunere eſt elata: vt tātaz decuit matronam taliſq; pudici-
tie decus. Cuius decora inter alias mulieres marie memorādas viſum eſt hoc
in loco recensere: vt pro documento omnibus ſtatuetur: qui diuinarum huma-
narumq; virtutum ſtudioſi ⁊ amatores eſſe voluerit.

De Catherina Foroliuj ⁊ Imole comitiſſa. capi. clxxi.

Catherina Hieronymi Rya-
rij Comitis vxor. Saleati/
q; Inſubrium ducis filia:
hoc anno: qui eſt octauus
⁊ octuageſimus ſupra milleſimus ⁊ q̄-
dringēteſimum ſalutis noſtre annus:
Marito eius Hieronymo i Foroliuo
vrbe ſua decimo octauo challēdas ma-
las turpiter obrūcato viroz cōſtātiāz
⁊ animi magnanimitatē preſe ferrēs nō
ſine magna ai ſui virtute eidē ſuo ma-
rito preter multoz oppinionē i regno
Foroliuj ⁊ Imole ſucceſſit: nūc vſq;

tāq̄ semiramis assiriorum regina prestātissime regnavit. Nam quum seditio-
 si quidam et proditores ex imperato suū virus in propria sui pallati aula in-
 numeris pene vulnerib⁹ fodissent obrūcassēt ac dilacerassent: eumq̄ spolia-
 tus e Cāzello pallatij nudus in platea turpiter proiecissent: ac eius vniuersam
 domū in predā exposuissent: et maximis clamorib⁹ (sub pretextu libertatis) oēs
 populus in tumultus et seditiones peccassent: ipsam tum adoleſcētulā cū quib⁹
 paruulis filiis comprehēdētes: cum maximo tumultu ad piratorū domus per-
 ducerunt. Ubi cū se oī auxilio fauore et psilio destitutam cerneret: mor in ma-
 gnā animi tristitiā decidit et totā nocte illā in lacrymis cōsumpsit. Maneq̄
 facto sceleris auctores illā ad se militibus imitraz puocātes: terroribus et mi-
 nis exasperātes dixerūt. Nolum⁹ te regnare sup nos: sed volumus vt ptinus et
 arces et alia oia vrbis ppugnacula nobis resignes: alioq̄ in te et genus tuuz oē
 et terra delebit⁹. Que se vidēs iter dissonos clamores et discursū pene tela cō-
 stitutam aduertēsq̄ furorē et sentitiā insani populi vt semper fuit femina ani-
 mo calidā et uelut ignis magnuz et singulare sue prudētie: sueq̄ cōstantie documē-
 tuz vniuerso demōstrauit orbi. Unde et omnia se pro viribus spopōdit effectū
 ram modo sibi filiisq̄ suis nil mali inferrēt. At illi sperātes votum suuz proti-
 nus psequi: filiis suis vniuersis iprimis retētis illam in arcem pugnacissimaz
 introire permisere. Que itrogressā: vt se e manibus ipsorū liberatā animadu-
 erit. Multebres lacrymas pro virili sua ase reiecit: et suā prudētiā suamq̄ ani-
 mi magnitudinem: ptra insanū furētēq̄ populū demōstrare curauit. Et id
 circo extemplo Medionali et Bononie ac alibi vbi aliq̄ auxilij et subsidij spes
 esset: celeres dedit litteras. Deinde isfracto animo: vniuersam Arcē et tormentis
 virisq̄ fortissimis ad dēfensionē et alijs necessarijs pmuniri precepit. Idq̄ non
 solū ad arcē ipsam ptuendā: vtz etiā ad vniuersas delendā ciuitatē quuz op⁹
 foret. Illi populus ipse aut quietesceret: aut certe gnatos icolumes restitueret.
 At pditores furibūdi licet illius ad vnū vsq̄ laqueis ennectant filios demō-
 strarent: nunq̄ tñ ipsius mulieris animū in suā adducere potuerūt sententiā.
 Quinimo illa pstanti et isfracto aīo vniuersē ciuitati vltimā desolationē nisi gna-
 tos ipsos restituerēt (nō destitit cōminari. Atq̄ ita ab insensato populo anim⁹
 huius puellē nullis minis nullisue terrorib⁹ seu alio quouis mō vsq̄ ad aduē-
 tus auxiliarij psidij p duodecim dies imitari potuit. Cōiuratores aut et sceleris
 reuolenti q̄ armatorū militiā eidez in auxiliā aduenire psensissent: rebus suis
 psulturi salutē sibi fuga q̄sierunt. Mira pfecto res et auditu incredibils: vidisse
 puellā quatuor et viginti annorū delitij semper enutritā: tumultuūq̄ ignarā eo
 loco pstitisse in quo et magnanimes tremere cōsueuerāt: et hinc inde dissonis
 clamoribus iperite multitudis iter gladios siccasq̄ carnificū agitari et minita-
 ri: nūq̄ aut superari aut imitari potuisse ymo magno semp et excelso aīo in suā
 pstitisse finiam. Tātus nāq̄ facinororū horū boiuz horoz et trepidatio erat: vt
 et robustissimos magnanimēq̄ strauisset equites. Tgigit hoc mō prestātissi-
 ma hec virago sue filiorūq̄ suoz salutē: nō mō sapiēter sed et tāq̄ Triaria ro-
 mana Lutij vitelli sapiētissime psuluit. Neq̄ edepol recuperato pacatoq̄ re-
 gno: p sua iustitiā passa est scelestos et lese maiestatis noxios quoscūq̄ appre-
 hēdere potuit fore inultos. Sed et iter ceteros quēdam vrbis pzinariū nona-
 genariū patrē v3 duoz necis auctoz captuz i frustra cedere fecit: atq̄ supbiſſi-

nam eius domus ad fundamenta vsq̄ diruere et euertere precepit: ipsiusq̄ vni-
 uersa bona in diuersos distribuēs. De hmoi aut regno: profecto actus erat: ni-
 si eius sapiētia: eius prudētia: eius deniq̄ animi magnitudo eodē modo obſti-
 tisset. Et ppterea hoc i loco de ea tāq̄ de muliere magnanima atq̄ pclara sub
 compedio tāq̄ facinus preclaruz litteris mādasse nō indignū fuit. Et tāte pre-
 stantie filij sui oēsq̄ posterij pro tāto facinore et animi sui pstantiā apud deum
 optimum imortales gratias iugiter peragere queāt. Tz de pto itaq̄ regno: re-
 busq̄ suis oibus et sentētia compositis: cū haberet Octauianū pzinonigenitū
 pueruluz filiu: ipsa more semiramidis Assirioz regine nō extimās tutum fore
 dominium vrbium suarum tenello committere filio: de psilio amicorū: illud ad
 etatez eius vsq̄ virilez regere et gubernare pstituit: qd et nūc vsq̄ pro libito sue
 sapiētie: per oia facitatus est. Est qppe hec Catherina iter mulieres nostri secu-
 li formosissima et elegāti aspectu: ac p oēs corporis art⁹ mirifice decorata: estq̄
 et ad secūditates aptissima: qz iaz in adoleſcētia sua octo ex viro suo: edidit par-
 tus. Floret quoq̄ et miro dicēdi mō: cū sit pōptissima animi ac tenacissime me-
 morie femia. Multa preterea de hac ipa viragie refferunt clarissime gesta: que
 silētio haud pretereire debeo: cuz sint et memoratu digna. Et primo in clemētia
 in forolunensib⁹ suis lese maiestatis criminis obnoxij vsa: quoz ciuitatem cum
 armati milites in predā exponē pstituisent: ipsa innocētum cōmiseratiōe pmo-
 ta: oīno fieri pbiuit: quod sane facinus: magne clemētie iditū est. Aliud
 in sup pzeconiu de hac muliere ferē: qz cum iustitie cultrix et amatrix habeat:
 vniuersis iudicibus suis sumope iustitiāz semp comendat: mādatur vt illaz in-
 distince vnicuiq̄ submistrant. Quāta postremo sit eius in erudiendis istituē
 disq̄ filijs diligentia: vel et hoc perspicue elicere possumus: qz doctissimos vi-
 ros sacreque theologie magistros preclarissimos apud se magua cuz ipēsa sem-
 per habere voluerit: qui Octauianum pzinipem et reliquos puerulos nō solum
 de humanis: verum et de diuinis instruat disciplinis. Et cum sit iter cetera: sit
 ingentis animi femina: est et promissi adeo fidelissima: vt nullis blandimentis:
 nullis muneribus: nullisue pollicitatiōibus: seu precibus vel terroribus a pro-
 missa fide distrabi possit: qz permultis: maximeq̄ superior anno: qui fuit quin-
 tus et nonagesimus supra millesimum et qdringentesimū a natali christiano in
 formidabili certe bello Caroli galloz regis cōtra ferdinādum parthonopei re-
 gem argumēto mirifice ostendit. Quippe cū ab pōtifice Ro. ferdinādoq̄ rege
 ac florētinis colligatis: socialia stipendia suscepisset: fidemq̄ spopōdisset: ita in-
 tegraz illibatamq̄ seruaui: vt ab Gallo hoste vniuersa icomoda malucrit: per-
 peti q̄ promissam fidē infringere: qz res cum a mulieribus vt plurimum serua-
 ri minime psuetum sit: si satis inspicatur: maximi etiā miraculi claritatis eidez
 afferre videtur. Et qz longe mirabilius est: sufficit illi ad imperium animus qz
 tam perlucidam genitoris seruet indolem. Adeo namq̄ in virtute surrexit va-
 lida: vt populos suos: qui precedētes regulos parripēdebant: nūc posita cer-
 uice veteri: irate mulieres faciem perhorrescūt: qz maxime ipsam oculataz aiad
 uertūt feminā que fraude potius qz igenij decipi possit. Et cum sit pstant et lon-
 ganimis suum propositum a quodaz leuiter flecti potest: qz pluries mōstrauit
 re insultus seuletis in eia fortuna: quibus per sepe acri cōcussa motu et vario tur-
 bine est agitata: atq̄ circumdata: que quidem cum plurima sint: et pleriq̄ nota